

Київський національний університет будівництва і архітектури

Факультет урбаністики та просторового планування

Кафедра політичних наук і права

“Затверджено”

Завідувач кафедри

_____ Перегуда Є.В.

«_____» _____ 2023р.

Атестаційна робота

Бакалавра

Спеціальність 052 «Політологія»

Освітня програма “Політичний менеджмент”

на тему «Децентралізація в сучасній Україні: специфіка правової
інституціоналізації та ефективність її механізмів»

Виконав: студент IV курсу, групи ПМ-41

Барановський Олександр Володимирович

Науковий керівник:

доктор політичних наук, професор

Корнієвський Олександр Анатолійович

Київ-2023

ЗМІСТ

ЗМІСТ	1
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ	4
Вступ	5
РОЗДІЛ 1. ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	9
1.1. Концептуальні підходи до аналізу процесу розроблення державно- управлінських рішень	9
1.2. Законодавчі акти та інші юридичні документи	17
з децентралізації влади в Україні: змістовні характеристики	17
1.3 Система місцевого самоврядування: поняття, складові, принципи функціонування.	27
Висновки до першого розділу	33
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.....	35
2.1 Законодавче забезпечення розвитку місцевого самоврядування: порівняльний аналіз досвіду України та Швейцарії.	35
2.2. Успішні практики адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні на рівні об'єднаних територіальних громад.....	37
2.3 Особливості впровадження зарубіжного досвіду місцевого самоврядування із залученням інструментів електронної демократії	39
2.4 Перспективи подальшої адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні	44
Висновки до другого розділу	49
РОЗДІЛ 3. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	53
3.1. Особливості функціонування органів місцевого самоврядування у воєнних умовах.....	53
3.2 Діяльність органів місцевого самоврядування щодо забезпечення нагальних потреб внутрішньо переміщених осіб	56
3.3. Проблеми та перспективи розвитку місцевого самоврядування у воєнних умовах.....	60
Висновки до третього розділу	64
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	74

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ

ОМС – органи місцевого самоврядування

МДА – місцева державна адміністрація

ТГ - територіальна громада

ОТГ- об'єднання територіальних громад

ОБСЄ- організація з безпеки і співробітництва в Європі

ВПО- внутрішньо переміщенні особи

Вступ

Актуальність теми. Тема дипломної роботи є дуже актуальною та важливою у дослідженні сучасного перебігу суспільно-політичних подій в Україні .

Мета дослідження: Основною метою цієї роботи є дослідження правової інституалізації децентралізації влади в сучасній Україні як механізму обмеження державної влади та надання практичних рекомендацій щодо оптимізації цього процесу, його відповідності європейським принципам належного врядування.

Децентралізація влади є однією із складових трансформаційних процесів в сучасній Україні, тому важливо охарактеризувати основні тенденції зміцнення правових засад реформування місцевого самоврядування як найголовнішого механізму забезпечення децентралізації влади.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати теоретичні засади децентралізації влади у контексті реформування місцевого самоврядування.
2. Проаналізувати законодавчу та нормативну-правову базу, що регулює процеси децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування в Україні.
3. Визначити характерні риси та охарактеризувати успішні практики децентралізації влади на місцевому рівні.
4. За результатами проведення аналізу децентралізації влади в сучасній Україні визначити проблемні аспекти правового забезпечення цього процесу та реформування місцевого самоврядування в умовах інституційної нестабільності.
5. Запропонувати рекомендації щодо удосконалення децентралізації влади в Україні.

Виконання цих завдань дозволить поглибити розуміння правової інституалізації децентралізації в Україні, а також оцінити ефективність її механізмів, що в свою чергу сприятиме подальшому розвитку та удосконаленню цієї реформи.

Об'єктом дослідження є процес розмежування функцій і повноважень між центральними та місцевими органами влади, наслідком яких є таке політико-правове явище як децентралізація влади.

Предмет дослідження становить законодавче та нормативне правове забезпечення процесів децентралізації влади в сучасній Україні.

Децентралізація – це один з ключових процесів, який відбувається в Україні з метою забезпечення розвитку територій та підвищення якості життя громадян, що передбачає передачу повноважень та фінансових ресурсів з центрального рівня влади на місцевий рівень, сприяє створенню умов для розвитку місцевого самоврядування та активізації громадської участі в процесах управління.[3]

Специфіка правової інституалізації децентралізації полягає в тому, що для її успішної реалізації необхідно забезпечити належну правову базу, яка регулюватиме відносини між органами місцевого самоврядування (*далі — ОМС*) та центральними органами влади. Також важливо створити ефективні механізми контролю та звітності за використанням фінансових ресурсів, що передаються на місцевий рівень, а також механізми захисту прав та інтересів громадян .

Ефективність механізмів децентралізації полягає в тому, щоб забезпечити реальну можливість ОМС розвивати свої території та вирішувати проблеми громадян. Для цього необхідно забезпечити належну фінансову базу, яка сприятиме ОМС здійснювати свої повноваження та забезпечувати належний рівень соціально-економічного розвитку на території. Крім того, важливо забезпечити належний рівень громадської участі у прийнятті рішень на місцевому рівні, що дозволить забезпечити врахування інтересів громадян та їх підтримку. Таким чином, дослідження

процесу децентралізації в сучасній Україні, визначається специфікою правової інституалізації та ефективність її механізмів є важливим та актуальним дослідницьким завданням, яке дозволить проаналізувати вплив децентралізації на розвиток місцевого самоврядування та підвищенні якості життя громадян. [15]

В дипломній роботі чільне місце відведено правовим аспектам децентралізації, її впливу на соціально-економічний розвиток територій, а також проаналізована ефективність механізмів децентралізації, подано пропозиції щодо їхнього удосконалення.

Дослідження про децентралізацію в Україні має велику актуальність у зв'язку з реформами, що проводяться в державі з метою забезпечення ефективної діяльності місцевих органів влади та забезпечення соціально-економічного розвитку територій. Сутність дослідження полягає в аналізі правової інституалізації децентралізації в Україні та ефективності механізмів, що правлять її реалізацію. При цьому, важливо дотримуватися принципу об'єктивності та аргументованості, аналізуючи різні джерела інформації та порівнюючи різні точки зору.[5]

Одним із важливих пріоритетів децентралізації є забезпечення розвитку місцевих громад, зокрема шляхом створення умов для їх активної участі в прийнятті рішень та впровадженні соціальних проектів. Для цього необхідно розвивати інфраструктуру, сприяти розвитку різних форм та практик громадської самоорганізації, підвищувати рівень компетентності громадських експертів та активістів. Все це актуалізує дослідження зарубіжного досвіду реформування місцевого самоврядування. Наприклад, успішні зарубіжні практики з побудови відносин між урядом та ОМС, впровадження механізмів підтримки розвитку місцевих громад та підвищення їхньої ефективності. Наприклад, в Європі поширення набула практика створення фондів регіонального розвитку, що надають фінансування для здійснення регіональних проектів та забезпечення розвитку місцевих громад . Крім того, важливим фактором є підвищення рівня

компетентності та кваліфікації керівництва місцевих громад та органів влади. Наприклад, в Польщі діє програма "Школа лідерства місцевого розвитку", що спрямована на надання практичних навичок та знань керівникам місцевих громад та органів влади. Реалізація таких програм позитивним чином впливає на роботу місцевих громад, та підвищення її ефективності. Тож, в дослідженні акцентовано увагу на успішні зарубіжні практики електронного управління, що надає додаткових можливостей до прискорення процесів прийняття рішень у місцевих громадах, що передбачає розробку та функціонування відповідного електронного сервісу, які забезпечують взаємодію між органами влади та громадянами. Не менш важливим позитивним фактором впливу на процеси децентралізації є розвиток громадської участі в процесі прийняття рішень. Для цього в змозі бути впроваджені механізми громадського контролю та звітності, які спонукатимуть громадян до активної участі в місцевому врядуванні.

Отже, для успішної реалізації реформи місцевого самоврядування в Україні проблематика дослідження процесу децентралізації в Україні має бути орієнтована на вирішення наступних завдань:

Розроблення та впровадження ефективних механізмів контролю за діяльністю місцевої влади, що варто здійснити шляхом залучення громадськості, здійснення громадського контролю за діяльністю посадових осіб ОМС. [7]

Підвищення відповідальності та ефективності місцевої влади шляхом забезпечення фінансування місцевих бюджетів та надання ОМС права на розпорядження місцевими ресурсами; .

Формування й розвиток партнерських відносин між місцевою владою та урядом на рівні координації та співпраці, що дозволить уникнути конфліктів та сприятиме ефективній реалізації реформ . [9]

Нарешті, актуальним слід вважати проведення дослідження зарубіжного досвіду реформування місцевого самоврядування, визначення можливостей для його адаптації та модифікації під умови та потреби України.

Загалом, зробимо особливий акцент на тому, що дослідження проблематики децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування в Україні має орієнтуватися на те, що ці процеси є складними й багатограними з позитивними та негативними наслідками. При цьому, у дослідженні має бути врахована специфіка правової інституалізації та ефективності механізмів, що забезпечують її реалізацію, приділено особливу увагу факторам, які стануть перешкодою для розвитку місцевого самоврядування. Лише за умови комплексного підходу та залучення всіх зацікавлених сторін до процесу децентралізації влади реформування місцевого самоврядування стане ключовим фактором розвитку України на шляху до європейської інтеграції та вдосконалення демократії в країні.

РОЗДІЛ 1.ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

1.1. *Концептуальні підходи до аналізу процесу розроблення державно-управлінських рішень*

Державне управління являє собою систему дій держави, спрямованих на регулювання та контроль за соціально-економічними процесами, задоволення різних потреб населення. Для цього держава приймає державно-управлінські рішення та нормативно-правові акти, які визначають правила, за якими діє органи державної влади. Серед їх різновидів відзначимо ті, що спрямовані на виділення коштів для реалізації певної програми, встановлення певних процедур в конкретній галузі діяльності, надання статусу певному органу чи особі. Тому управління передбачає прийняття рішень відповідно до встановлених законів і нормативно-правових документів. Державно-управлінські рішення приймаються на різних рівнях влади, включаючи законодавчу, виконавчу та судову гілки влади.[4]

Державно-управлінські рішення є нормативно-правовими документами, що регулюють певні аспекти державного життя, такі як економіка, освіта, охорона здоров'я, безпека, права людини та громадянства. Встановлюють правила та процедури, які повинні бути дотримані відповідними установами та громадянами. Аналіз державно-управлінських рішень нормативно-правових документів передбачає дослідження їх змісту, цілей, мети та методів реалізації. Важливим етапом такого аналізу є визначення впливу цих рішень на різні аспекти суспільного життя, а також визначення можливих негативних наслідків їх реалізації. При аналізі державно-управлінських рішень необхідно враховувати практичний досвід їх застосування, а також оцінювати їх ефективність та результативність. Крім того, важливо забезпечити залучення громадян до процесів розроблення, прийняття та реалізації державно-управлінських рішень. У зв'язку з цим, дослідження

державно-управлінських рішень є важливим елементом у формуванні та вдосконаленні державної політики.

Основними характерними ознаками державно-управлінських рішень є їх складність, множинність, інноваційність та встановлення відповідальності за їх практичну реалізацію. Складність державно-управлінських рішень полягає в тому, що вони пов'язані з різними аспектами соціального, економічного та політичного життя країни й потребують комплексного підходу до аналізу та вирішення. Ухвалення таких рішень вимагає від відповідних органів влади глибокого розуміння складності ситуації та здатності до аналізу інформації з різних джерел.

Щодо різноманітності державно-управлінських рішень. Вони здатні бути прийняті в різних галузях державного управління та відноситись до різних видів діяльності, від регулювання господарської діяльності до забезпечення національної безпеки держави. Множинність (різноманітність) державно-управлінських рішень визначається тим, що вони мають багато альтернативних варіантів, які будуть реалізовані. Це означає, що їх прийняття вимагає від відповідних органів влади оцінки всіх можливих варіантів та наслідків, а також здатності до вибору найбільш оптимального варіанту. Різноманітність державно-управлінських рішень виявляється в різних напрямках, та способах реалізації. Вони будуть економічними, соціальними, політичними, екологічними тощо. Крім того, рішення здатні бути стратегічними або тактичними, тобто на довгострокову або короткострокову перспективу.

Інноваційність державно-управлінських рішень полягає в їх здатності відповідати викликам сучасності та забезпечувати розвиток усіх сфер життєдіяльності, що передбачає використання новітніх технологій, інноваційних підходів з метою забезпечення оптимальної ефективності управління та досягнення максимальних результатів. Інноваційність державно-управлінських рішень є важливим фактором їх успішності та ефективності. Наприклад, використання інформаційних технологій значно

спростить та прискорить процеси державного управління, забезпечуючи швидкий та точний обмін інформацією між різними державними органами. Впровадження інноваційних підходів у плануванні та реалізації державних програм забезпечити їх більш ефективну реалізацію та досягнення кращих результатів . Однак, для успішної інноваційної діяльності в державному управлінні необхідні певні умови, такі як наявність висококваліфікованих фахівців, доступ до новітніх технологій та інформації, належне фінансування тощо. Загалом, інноваційність державно-управлінських рішень дозволяє забезпечити більш ефективне та якісне державне управління, що в свою чергу забезпечує стабільний розвиток країни та поліпшення якості життя громадян.

Щодо ієрархічності державно-управлінських рішень. Вони спроможні бути прийняті на різних рівнях управління: від місцевих до центральних органів державної влади. При цьому відносини між різними рівнями управління будуть побудовані у формі ієрархії, коли рішення вищого рівня є обов'язковим для виконання на нижчому рівні. Така ієрархічна структура управління дозволяє забезпечити координацію між різними рівнями управління та забезпечити реалізацію державної політики в цілому.

Правова природа державно-управлінських рішень потребує того, щоб були засновані на законних підставах та базуючись на чинних законодавчих і нормативно-правових актах. Такі рішення є засобом забезпечення виконання законодавчих актів та реалізації державної політики.

Отже, державно-управлінські рішення є важливим інструментом державного управління, що дозволяє забезпечувати виконання цілей та завдань державної політики. Їх характеристики включають різноманітність, обґрунтованість, пріоритетність, інноваційність, взаємозв'язок та взаємодію з іншими рівнями влади.

Обґрунтованість державно-управлінських рішень полягає у необхідності з'ясування причинно-наслідкових зв'язків та доцільності їх прийняття. Для цього проводиться дослідження, аналіз та оцінка можливих наслідків

прийняття того чи іншого рішення. Пріоритетність державно-управлінських рішень полягає в їх спрямованості на досягнення основних цілей держави та задоволення потреб населення. Такі рішення повинні бути орієнтовані на забезпечення економічного розвитку, зміцнення соціального захисту, покращення якості життя громадян та забезпечення їх прав та свобод.

Таким чином, державно-управлінські рішення є важливим інструментом здійснення державного управління. Вони повинні бути ефективними, прозорими, науково обґрунтованими та здатними відповідати на сучасні виклики та вимоги.

Аналіз змісту юридичних документів є важливим етапом вивчення будь-якої правової проблеми. Зокрема децентралізації влади в Україні, в рамках дослідження необхідно системно підійти до характеристики нормативно-правових документів — юридичних актів, що містять загальні правила поведінки, регулюють певні відносини в суспільстві та мають визначену юридичну силу. Різновидами їх є закони, укази, розпорядження, постанови тощо.

Для ефективного аналізу нормативно-правових документів слід також врахувати різноманітні характеристики, як-то: мета, об'єкти, суб'єкти, процедури введення в дію тощо. Крім того, важливим є звернення уваги на взаємозв'язки між різновидами нормативно-правових документів, що регулюють процес децентралізації влади в Україні.

В ході аналізу нормативно-правових документів, можливе порівняння законодавчих актів, та державно-управлінських рішень. Оцінка їх взаємозв'язку та відмінностей між ними дозволяє встановити переваги та недоліки сучасного правового режиму децентралізації в Україні.

Отже, в аналізі нормативно-правових документів у контексті дослідження децентралізації влади важливими аспектами є систематизація їх основних характеристик, форм та взаємозв'язків, а також порівняння різних типів нормативно-правових документів, що регулюють децентралізацію влади. При аналізі нормативно-правових документів важливо звернути увагу,

на такі аспекти: мета документа; об'єкт регулювання; суб'єкт регулювання; процедури ведення в дію (набуття чинності); взаємозв'язки з іншими нормативно-правовими документами; очікувана ефективність їх реалізації; практичне застосування.

Таким чином, аналіз нормативно-правових документів у контексті дослідження децентралізації влади є важливим етапом вивчення даної проблеми, оскільки дозволяє встановити переваги та недоліки певного правового режиму та визначити пріоритетні напрями його вдосконалення з метою забезпечення ефективної інституалізації процесу децентралізації влади в Україні. При цьому важливо звернути увагу на такі характеристики:

- Юридична сила документа: документ або є нормативним має пряму дію та є обов'язковим для виконання або не є нормативним; він має лише інформаційне значення або не є обов'язковим для виконання.

- Законодавчий рівень документа означає, що документ буде законом, постановою, розпорядженням тощо, характеризує його роль та значення у системі нормативно-правового регулювання.

- Сфера регулювання означає, що документ стосується певної сфери життєдіяльності, наприклад, економіки, соціальної сфери, охорони здоров'я, освіти, культури та іншого.

- Чіткість та однозначність: документ повинен бути сформульований чітко та однозначно, щоб не допускати різних тлумачень та неоднозначностей.

- Відповідність Конституції та іншим законам України: документ повинен відповідати нормам Конституції та іншим законам, а також не повинен суперечити їм.

- Механізми забезпечення виконання: документ повинен передбачити механізми забезпечення виконання його вимог та заходів, що передбачені цим документом.

Варто також звернути увагу на структуру нормативно-правових документів (зміст, визначення у документі термінів та понять). Важливо

з'ясувати мотиви та цілі, що покладені в основу прийняття певного закону чи рішення, а також визначати його взаємозв'язок з іншими законами та правовими актами. Під час аналізу нормативно-правових документів слід враховувати їх інтерпретацію з судовою практикою та визначити можливі ризики й недоліки їх застосування у практичній діяльності. Дослідження нормативно-правових документів зазвичай передбачає проведення системного аналізу процесу прийняття певного закону чи рішення, визначення рівня його громадської підтримки та враховування можливих наслідків для різних зацікавлених сторін.[13]

Отже, аналіз нормативно-правових документів є важливим етапом дослідження децентралізації влади, оскільки дозволяє встановити ефективність певного правового режиму та визначити пріоритетні напрями його модернізації. Важливим видається врахування різних дослідницьких підходів до аналізу нормативно-правових документів, врахування при цьому соціально-економічних і політичних умов, в яких діє правова система. Таким чином аналіз нормативно-правових документів є невід'ємною складовою дослідження. Для проведення аналізу децентралізації влади в Україні важливо визначити характеристики, форми та взаємозв'язки документів, а також розглянути їх правову природу та джерела виникнення. Не менш важливим є те що той чи інший документ має чітко встановлену форму та вимоги до його викладення, що дозволяє забезпечити правову визначеність та єдність застосування норм. Важливим методологічним посиленням для аналізу нормативно-правових документів є те, що вони виступають основним інструментом державного регулювання та забезпечення правопорядку в суспільстві.

Важливо підкреслити, що нормативно-правові документи в змозі бути різних видів та рівнів - це закони, укази, постанови, рішення, розпорядження та інші документи. Крім того, вони мають різний рівень юридичної сили, що також важливо враховувати. Під час аналізу нормативно-правових документів необхідно сфокусувати увагу на декілька аспектів, якими,

зокрема, є: правовий статус документа, встановлені ним норми та вимоги, процедура його прийняття та реалізації, можливість та порядок зміни та відкликання . Для успішного виконання аналізу нормативно-правових документів важливо мати глибокі знання юридичної термінології та норм права, а також розуміти сутність проблеми , яку вони регулюють . Такий аналіз допомагає виявити переваги та недоліки певного правового режиму, зробити висновки про його ефективність та необхідність подальшого розвитку та вдосконалення. Варто підкреслити , що слід звертати увагу на форми юридичних документів , кожна з них є важливою та має свої особливості, використовується для регулювання різних аспектів життя . Тому закони є найважливішими та найвищими юридичними документами які регулюють відносини в певній сфері та забезпечують їх захист від порушення. Постанови та розпорядження видаються державними органами виконавчої влади та мають меншу юридичну силу, ніж закони, але також мають важливе значення в регулюванні суспільних відносин. Зазвичай директиви та інструкції видаються міністерствами, відомства та інші державні органи виконавчої влади з метою забезпечення виконання законів та постанов у конкретних сферах діяльності, вони містять вказівки та рекомендації щодо певних процедур, процесів та дій, які потрібно виконувати для забезпечення правильного виконання законодавства та постанов. Вони не є нормативними актами, але мають обов'язкову силу для виконання працівниками відповідних органів та установ, що діють у відповідних сферах діяльності. Договори, угоди та узгодження є нормативно-правовими документами, які регулюють відносини між різними сторонами та встановлюють права та обов'язки учасників діалогу . Загалом відзначимо, що форма нормативно-правового документу залежить від його призначення та мети і використовується для забезпечення правової визначеності, стабільності та єдності у регулюванні відносин в суспільстві. Крім того, форми документів визначаються правовим статусом. Тому закони, підзаконні акти , розпорядження та інші юридичні документи мають свої відповідні

форми. закони мають стандартну форму, що складається з вступу, основної частини та заключних положень .

Важливим аспектом аналізу нормативно-правових документів є визначення їх взаємозв'язків та ієрархії. Для цього використовують такі поняття, як "нормативно-правова система" та "єдність права". Нормативно-правова система визначається як сукупність нормативних документів, які взаємодіють між собою та утворюють єдину правову систему. Єдність права полягає в тому, що весь комплекс нормативних документів повинен бути спрямований на досягнення одного й того ж цілого, а саме, на забезпечення правопорядку та регулювання суспільних відносин. Виходячи з цього аналіз нормативно-правових документів є необхідним етапом у вивченні питань децентралізації влади, оскільки він дозволяє встановити переваги та недоліки певного правового режиму та визначити шляхи їх подолання. характеристики нормативно-правових документів є важливим регулюванням суспільних відносин ,оскільки є загальнодоступними для громадян .

Відповідно до принципу доступу до правосуддя , кожен має право на ознайомлення з нормативно-правовими актами, що регулюють його права та обов'язки. Іншою важливою характеристикою є актуальність та чинність документу. Нормативно-правовий документ повинен бути актуальним та відповідати чинному законодавству.

Ще однією важливою характеристикою є визначення дієвого механізму забезпечення виконання встановлених норм та рішень. Нормативно-правовий документ повинен містити конкретні заходи та механізми забезпечення виконання його вимог, що дозволить досягти очікуваного результату та досягти мети законодавця .

Також важливим аспектом характеристики є наявність відповідальних за виконання нормативно-правових документів осіб та механізмів контролю за їх дотриманням. Отже, загальнодоступність, актуальність, правомірність, визначення дієвого механізму забезпечення виконання норм та

відповідальність за їх виконання є основними характеристиками нормативно-правових документів. Врахування цих аспектів є важливим етапом при створенні та аналізу нормативно-правових документів .

1.2. Законодавчі акти та інші юридичні документи з децентралізації влади в Україні: змістовні характеристики

Законодавчі акти та нормативно-правові документи є найважливішим джерелом права в державі та мають безпосередній вплив на життя громадян і функціонування держави в цілому. Законодавчі акти про децентралізацію влади є важливим інструментом забезпечення реформування системи державного управління та створення місцевого самоврядування на нових засадах.

Одним із ключових актів про децентралізацію влади в Україні є Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні". Цей закон визначає правові основи та принципи організації місцевого самоврядування, повноваження органів та механізми їх здійснення. Крім того, цим Законом встановлено порядок формування територіальних громад та місцевих рад, а також визначено правові основи міжбюджетних відносин між органами державної влади та органами місцевого самоврядування . Аналізуючи його слід звернути увагу на структуру та зміст ,він складається з 11-ти розділів які включають в себе визначення основних понять , таких як :порядок утворення ОМС, їхні повноваження та фінансове забезпечення , а також механізми взаємодії з органами виконавчої влади , і забезпечує місцевим радам широкі повноваження зокрема в галузях ,пов'язаних з охороною здоров'я, освітою, культурою, соціальним захистом населення, благоустроєм територій тощо. Чільне місце в Законі відведено механізмам фінансового забезпечення ОМС. Зокрема, встановлено порядок формування та використання місцевих бюджетів , передбачена відповідальність ОМС за невиконання своїх функцій.[14]

Також важливим законодавчим актом, що регулює децентралізацію влади в Україні, є Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад". Цей закон передбачає можливість добровільного об'єднання територіальних громад, що дозволяє забезпечити більш ефективне та раціональне використання ресурсів та послуг, зокрема у сфері інфраструктури, соціальної сфери та охорони здоров'я, а також надання підтримки місцевому бізнесу, забезпечення рівних умов розвитку всіх регіонів України, формування територіальної організації влади, захист прав та інтересів громадян на регіональному рівні, сприяння збалансованому соціально-економічному розвитку регіонів тощо. Вищезазначеним Законом регіональний розвиток визначено як складову загальнонаціональної стратегії розвитку, що сприяє зміцненню національної єдності та забезпеченню сталого розвитку всієї країни. Також цим Законом визначено основні принципи регіональної політики, зокрема принципи рівноправності, партнерства, гласності та відкритості

Закон України "Про засади державної регіональної політики", варто сказати, що він створює необхідні умови для забезпечення сталого розвитку всіх регіонів України. Зокрема, Закон сприяє збалансованому розвитку регіонів, формуванню ефективної системи міжрегіонального співробітництва та партнерства з органами місцевого самоврядування. Схожий за своїми характеристиками є Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" від 05.02.2015 р. № 157-VIII (у редакції від 01.07.2021 р.). був прийнятий у 2015 році з метою створення сприятливих умов для розвитку місцевого самоврядування та впровадження децентралізації влади. Згідно з цим Законом, місцеві громади мають право добровільно об'єднуватися в територіальні громади більшого рівня відповідно до встановлених процедур та критеріїв. Основна мета цього Закону - збільшити ефективність та доступність надання адміністративних та соціальних послуг громадянам, підвищити рівень розвитку територій,

забезпечити сталий економічний зріст, покращити фінансову та бюджетну дисципліну на місцях. Законом передбачено проведення консультацій з громадою та організацію громадського обговорення питань об'єднання територіальних громад. Крім того, встановлюється процедура формування нової територіальної громади та порядок вирішення питань щодо подальшого управління територією.

Водночас, вважаю за необхідне вказати й на певні проблеми з практичною реалізацією положень Закону України "Про добровільне об'єднання територіальних громад". Так, деякі місцеві громади стикаються з певними труднощами під час формування об'єднаних територіальних громад, розподілу бюджетних коштів. Крім того, мають місце конфлікти між місцевими громадами в процесі їх об'єднання .

Закон України "Про місцеві державні адміністрації" від 09.04.1999 р. №586-XIV визначає структуру, компетенції та принципи діяльності місцевих державних адміністрацій (МДА) (*далі — МДА*) у складі системи місцевого самоврядування в Україні . Однією з основних характеристик цього Закону є визначення різних рівнів місцевого самоврядування, включаючи районні, обласні та міські МДА. Закон також визначає правовий статус та компетенції голів МДА різних рівнів , а також забезпечує відповідності їхньої діяльності принципам взаємодії з громадськістю, базуючись на принципах її відкритості та прозорості. Закон також містить положення про забезпечення охорони здоров'я та екології на місцевому рівні, Відповідальність за забезпечення законності та захист прав та свобод людини також розглядається в наукових дослідженнях, як важлива складова державної політики. До того ж розвиток територій, включаючи соціальну, культурну та економічну сфери, залежить від відповідної ролі, яку відіграють різні фактори в цьому процесі. Отже, Закон визначає важливу роль МДА в системі місцевого самоврядування та забезпеченні розвитку територій, а також законом передбачено механізми контролю та відповідальності за їхню роботу . Вищезазначені законодавчі акти є важливими юридичними

документами що регулюють процеси розвитку місцевого самоврядування та проведення децентралізації влади в Україні. Закон про місцеве самоврядування визначає загальні принципи та порядок діяльності органів місцевого самоврядування, а закон про місцеві державні адміністрації регулює діяльність органів виконавчої влади на місцевому рівні. Закон про засади державної регіональної політики визначає загальні принципи державної політики щодо розвитку регіонів, а закон про добровільне об'єднання територіальних громад сприяє формуванню сильних та ефективних громад для забезпечення розвитку територій. Необхідно проаналізувати чинні нормативно-правові акти щодо децентралізації влади на місцевому рівні.

Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Програми реалізації державної політики регіонального розвитку" від 28 листопада 2018 року № 955 " Загалом, ця Постанова Кабінету Міністрів України спрямована на розвиток регіонів України та забезпечення їх соціально-економічного зростання через реалізацію комплексу заходів з регіонального розвитку та зміцнення інститутів регіонального самоврядування.

Вищезазначена програма передбачає впровадження комплексу заходів з регіонального розвитку інфраструктури, забезпечення доступності соціальних послуг, залучення інвестицій та підтримки малого та середнього бізнесу. Окрему увагу в програмі приділено зміцненню інституту регіонального самоврядування, а також розвитку територіальної організації влади на рівні області. Вона встановлює механізми співпраці між різними органами державної влади та ОМС з метою забезпечення координації дій у сфері регіонального розвитку. Програма розроблена з урахуванням особливостей різних регіонів України та спрямована на досягнення рівномірного розвитку всієї країни. Також передбачає моніторинг і оцінку її реалізації та внесення необхідних змін з урахуванням результатів цього моніторингу. [19]

З метою підвищення ефективності місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні Постановою Кабінету Міністрів України від 1 лютого 2017 року № 137 затверджено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на різних рівнях: місцевому, обласному та національному. Концепцією передбачено: впровадження демократичних принципів функціонування місцевих рад, збільшенні їх повноважень та фінансової автономії; створення міцної системи контролю за діяльністю ОМС; зменшення кількості адміністративних одиниць на рівні областей та районів, що дозволить забезпечити більш ефективне використання ресурсів та підвищити якість надання послуг на місцях; забезпечення виборності голів місцевих рад та збільшення їх повноважень, а також розвиток системи регіонального розвитку та регіональної політики.

Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку взаємодії між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування" від 8 червня 2016 р. № 397 є одним із ключових нормативних документів, який регулює взаємодію між місцевими органами виконавчої влади та ОМС в Україні. Порядок такої взаємодії визначається на основі принципів співробітництва, координації та партнерства між цими структурами. Положення Порядку спрямовані на створення належних умов для ефективного вирішення питань, що належать до їхньої компетенції, забезпечує збалансований розвиток територій та досягнення стратегічних цілей регіонального розвитку. Порядком також передбачено проведення регулярних зустрічей між представниками місцевих органів виконавчої влади та ОМС. Зокрема, зустрічі проходять на щорічних зборах громад та місцевих рад, на яких місцеві органи виконавчої влади звітують перед представниками ОМС про виконання планів роботи та реалізації програм розвитку територій. Крім того, Порядком визначено процедуру вирішення спірних питань між місцевими органами виконавчої влади та ОМС. У разі незгоди з рішеннями

місцевих органів виконавчої влади ОМС мають право подавати апеляційні звернення до вищих органів виконавчої влади.

Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Програми реалізації державної політики регіонального розвитку на 2021-2023 роки" була прийнята з метою покращення рівня життя українських громад, забезпечення збалансованого розвитку регіонів та зміцнення єдності територіальної громади. Програма передбачає вжиття заходів у наступних напрямках:

- забезпечення доступності та якості житлово-комунальних послуг;
- розвиток інфраструктури транспортного сполучення;
- створення сприятливих умов для підприємницької діяльності та промислового виробництва;
- підтримка малого та середнього бізнесу;
- забезпечення доступності та якості охорони здоров'я та освіти;
- розвиток сільського господарства та підтримка сільськогосподарських виробників;
- збереження та розвиток культурної спадщини;
- забезпечення енергоефективності та захисту навколишнього середовища .

Також цією Програмою передбачено впровадження механізмів моніторингу та оцінки її реалізації, зокрема, розроблення системи індикаторів, що дозволять визначити ступінь досягнення поставлених завдань та визначити напрями подальших дій. Реалізація Програми здійснюється за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, а також за рахунок інвестиційного потенціалу регіонів та залучення можливостей місцевих господарств.

Інша Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Програми реформування місцевого самоврядування на 2021-2027 роки" була прийнята з метою забезпечення ефективного функціонування ОМС та

забезпечення їх здатності до реалізації повноважень на місцях. Основні напрямки реформування місцевого самоврядування, визначені в програмі, полягають у забезпеченні гарантій рівного доступу громадян до владних процесів, удосконаленні механізмів взаємодії місцевих органів влади та громадян, розвитку місцевого самоврядування як інституту демократії та впровадженні нових підходів до формування та функціонування ОМС. Одним з ключових завдань цієї Програми є забезпечення створення умов для ефективного функціонування об'єднаних територіальних громад. Для досягнення мети, програмою передбачено проведення комплексу заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування об'єднаних територіальних громад, зокрема за допомогою удосконалення механізмів забезпечення їх фінансової стійкості.

Вищезазначені урядові постанови мають безпосереднє відношення до реформування місцевого самоврядування та забезпечення регіонального розвитку в Україні. Постанова про порядок взаємодії між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування визначає механізми співпраці між цими структурами. Програма реалізації державної політики регіонального розвитку на 2021-2023 роки та Програма реформування місцевого самоврядування на 2021-2027 роки визначають пріоритети та завдання, які потрібно вирішити в цих сферах. Постанова про затвердження Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні є базовим документом для проведення реформ у цій сфері. Загалом прийняття цих урядових постанов свідчить про системну й цілеспрямовану діяльність української влади щодо реформування місцевого самоврядування та дієвого забезпечення регіонального розвитку в Україні. Також необхідно вказати на юридичні документи, пов'язані з процесом децентралізації, які прийняла Верховна Рада України: постанови Верховної Ради України "Про затвердження Положення про місцеві бюджети", "Про затвердження Положення про організацію діяльності територіальних громад".

Перша постанова "Про затвердження Положення про місцеві бюджети" містить положення про місцевий бюджет. Положення визначає поняття місцевого бюджету, а також містить основні принципи формування та здійснення контролю за його використанням. Цим документом визначено, що місцеві бюджети формуються на підставі кошторисів, які розробляються ОМС. Положення також визначає порядок виконання місцевих бюджетів, включаючи порядок використання бюджетних коштів та складання звітності про виконання бюджету. У Положенні подано процедуру контролю за виконанням місцевих бюджетів, який здійснюють контрольні ОМС та органи державного фінансового контролю; встановлено відповідальність за порушення законодавства про місцеві бюджети, яка здатна бути дисциплінарною, адміністративною та кримінальною. Отже, Положення про місцеві бюджети встановлює чіткі правила та принципи формування та виконання місцевих бюджетів в Україні, а також визначає порядок контролю та відповідальності за недотримання цих принципів.[16]

Роками раніше (12 липня 2014 року) Верховна Рада України прийняла Постанову "Про затвердження Положення про організацію діяльності територіальних громад". Положення встановлює загальні процедури щодо створення, організації та функціонування територіальних громад(*далі — ТГ*) в Україні. Зокрема, в ньому подано зміст та охарактеризовано сутнісні ознаки низки понять: "територіальна громада", "селищна рада", "сільська рада", "громадська організація територіальної громади" та інші. Одним з головних положень Положення є визначення ТГ як громадських формувань, що базуються на принципах демократії, громадської самоорганізації та самоврядування. Таким чином, Положення встановлює правові засади формування ТГ та визначає їх правовий статус. Положення також регулює питання щодо структури, складу та компетенції ОМС в межах ТГ. Наприклад, Положенням встановлено, що селищні та сільські ради є ОМС відповідно в селищах і сільських населених пунктах. Ці постанови спрямовані на забезпечення ефективного функціонування місцевих органів

влади та громадських організацій та визначають правила взаємодії між ними. Вони сприяють підвищенню рівня демократії та розвитку місцевого самоврядування в Україні. Обидві постанови є важливими нормативно-правовими документами для забезпечення розвитку місцевого самоврядування в Україні. Вони регулюють відносини між місцевими органами влади та громадянами, встановлюють порядок використання територіальних громад та формування місцевих бюджетів.[17]

Щодо аналізу державно-управлінських рішень, пов'язаних з процесом децентралізації влади, можна сказати, що цей процес має велике значення для розвитку місцевого самоврядування в Україні. Останнім часом державні органи звертають більше уваги на використання інноваційних підходів та новітніх технологій для забезпечення ефективності процесу децентралізації. Аналіз державно-управлінських рішень повинен враховувати не лише законодавчу базу, але й практичний досвід реалізації цих рішень. Важливим елементом аналізу є також оцінка соціально-економічних наслідків впровадження державно-управлінських рішень. У цілому, аналіз державно-управлінських рішень є важливою складовою ефективного державного управління та забезпечення розвитку країни. Серед найголовніших з них відзначимо такі:

Закон України "Про місцеві вибори" від 25.06.2019 № 3112-VIII;

Закон України "Про державну регіональну політику" від 05.02.2015 № 157-VIII;

Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку формування та використання місцевих бюджетів" від 14.09.2016 № 595;

Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні" від 01.04.2014 № 333;

Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку взаємодії міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим та місцевих органів влади з питань державного регулювання розвитку територій" від 26.10.2016 № 787.

Кожне з цих документів визначає певні правила та принципи децентралізації влади, зокрема, щодо організації місцевих виборів, фінансового забезпечення місцевого самоврядування, реформування територіальної організації влади та взаємодії між центральними органами влади та місцевими органами влади. Аналіз цих документів дозволяє зробити висновки щодо ефективності децентралізації влади в Україні та виявити проблеми, які здатні затримати її подальший розвиток. Наприклад, Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 333 "Про затвердження Плану заходів з реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади" визначає ряд завдань, пов'язаних із зміцненням місцевого самоврядування, зокрема, збільшення фінансової автономії місцевих органів влади та розвитку місцевих ініціатив. Однак, на практиці виникають проблеми з виконанням цих завдань, зокрема, забезпечення достатнього фінансування місцевих бюджетів та координація діяльності різних рівнів влади.

Інша Постанова Верховної Ради України від 5 липня 2018 року № 2463-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності об'єднаних територіальних громад" передбачає розвиток об'єднаних територіальних громад та забезпечення їх ефективної діяльності. Однак, на даний момент, у багатьох громадах виникають проблеми з розвитком та забезпеченням необхідних ресурсів, що обмежує їх можливості у виконанні своїх функцій. Таким чином, аналіз державно-управлінських рішень, пов'язаних з процесом децентралізації влади, підтверджує важливість цього процесу для зміцнення демократії та підвищення рівня життя громадян. Відображені у цих документах зміни

відображають бажання держави підвищити відповідальність місцевих органів влади та розширити їх повноваження. Це в свою чергу дозволяє громадянам активніше брати участь у прийнятті рішень та реалізації проектів на місцевому рівні, що забезпечує більш ефективне та відповідальне управління. Однак, щоб досягти максимальної ефективності децентралізації, необхідно забезпечити належну підтримку та координацію з боку центральних органів влади, а також розвивати місцеві ініціативи та підтримувати їхній розвиток.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, слід підкреслити, що проаналізовані нами у цьому підрозділі юридичні документи та державно-управлінські рішення визначають правові та організаційні засади функціонування місцевого самоврядування в Україні: Положення про місцеві бюджети встановлює порядок формування та використання бюджетів місцевих громад; Положення про організацію діяльності територіальних громад встановлює порядок організації та функціонування територіальних громад, їх повноваження та взаємодію з іншими органами влади. Разом вони створюють правову базу для ефективного функціонування місцевого самоврядування в Україні та сприяння розвитку місцевих (територіальних) громад.

1.3 Система місцевого самоврядування: поняття, складові, принципи функціонування.

Територіальна громада (ТГ) - це об'єднання громадян, які проживають на певній території та взаємодіють для розвитку та покращення якості життя на своїй території. Органи місцевого самоврядування (ОМС) - це установи, створені на базі ТГ з метою представлення та захисту інтересів громадян, забезпечення життєвих потреб території та виконання певних функцій, покладених на них законодавством. [2]

Складові ТГ та ОМС:

- населення території;

- земля та інші природні ресурси;
- матеріально-технічна база та інфраструктура;
- фінансові ресурси;
- органи самоврядування, які здійснюють владу на території ТГ.

Принципи діяльності ТГ та ОМС:

- Принцип демократії – забезпечення можливості громадянам вільно обирати та бути обраними до органів самоврядування, висловлювати свої погляди, думки та інтереси.
- Принцип відкритості – забезпечення публічного, доступного та своєчасного інформування громадян про діяльність органів самоврядування, проведення консультацій та громадських обговорень.
- Принцип ефективності – забезпечення здійснення функцій та завдань органів самоврядування з максимальною результативністю та ефективністю.
- Принцип субсидіарності – забезпечення здійснення функцій та завдань на рівні, який є найбільш відповідним та ефективним для реалізації потреб громади.
- Принцип самостійності – забезпечення можливості органів самоврядування самостійно вирішувати питання, які входять до їх компетенції, без залежності від інших органів влади та управління.

Також до складових принципів діяльності ТГ та ОМС потрібно віднести принципи єдності та рівності, забезпечення прав та свобод громадян, розуміння та врахування місцевих особливостей та потреб території тощо.

Основною метою створення ТГ та ОМС є підвищення якості життя громадян на території, які вони представляють, а також забезпечення

здійснення конституційних прав та свобод громадян. ОМС відповідають за забезпечення розвитку соціальної, економічної, культурної, освітньої та інфраструктурної сфер життя громади, а також здійснення контролю за дотриманням законодавства та рішень, прийнятих на місцевому рівні.

В умовах війни ТГ та ОМС набувають особливої важливості в забезпеченні потреб внутрішньо переміщених осіб (*далі-ВПО*). ОМС в цьому випадку мають бути готовими швидко та ефективно реагувати на ситуації, що виникають в результаті війни, та забезпечувати необхідну допомогу та підтримку ВПО. Також важливо забезпечити збереження та захист прав та свобод громадян, які перебувають в складних умовах війни та конфлікту.

Отже, теоретичний аналіз ТГ та ОМС в умовах війни показує, що ці структури мають важливе значення для забезпечення якісного життя громадян та захисту їх прав та свобод. Складові принципи діяльності ТГ та ОМС, такі як демократія, партисипація, самостійність, гарантують їм необхідну автономію та відповідальність за розвиток території та забезпечення потреб громадян.

У контексті війни, ТГ та ОМС мають особливу відповідальність за забезпечення захисту та підтримки ВПО, а також за здійснення контролю за дотриманням законодавства та рішень, прийнятих на місцевому рівні. У зв'язку з цим, важливо розробляти та впроваджувати ефективні механізми співпраці між ТГ та ОМС, і державними органами управління, що дозволить забезпечити координацію та ефективне використання ресурсів у ситуації війни та конфлікту.

Підрозділи теоретичного аналізу ТГ та ОМС в умовах війни здатні бути такими:

- Поняття та складові територіальних громад та ОМС.
- Принципи діяльності територіальних громад та ОМС

- Роль територіальних громад та ОМС в забезпеченні потреб ВПО
- Механізми співпраці між територіальними громадами та ОМС та державними органами управління.
- Проблеми та перешкоди, з якими стикаються територіальні громади та ОМС в умовах війни та конфлікту.
- Приклади ефективної роботи ТГ та ОМС в умовах війни та конфлікту .
- Рекомендації щодо покращення роботи територіальних громад та ОМС в умовах війни та конфлікту .

Кожен з цих підрозділів спроможний бути розглянутий більш детально та з урахуванням конкретних вимог дослідження. Наприклад, підрозділ "Механізми співпраці між територіальними громадами та державними органами управління" включає аналіз механізмів обміну інформацією, координації дій та ресурсів, механізмів розподілу фінансових ресурсів між ТГ та державними органами управління .

У цілому, дослідження теоретичних аспектів функціонування ТГ та ОМС в умовах війни дозволить краще зрозуміти роль цих структур у забезпеченні мирного та стабільного розвитку території та зміцнення демократичних принципів врядування на регіональному (місцевому) рівні.

Перш за все, слід зазначити, що ОМС мають свою власну сферу впливу та компетенції, які визначені законодавством. Вони здійснюють владні повноваження на своїй території та відповідають за розвиток соціально-економічної сфери, інфраструктури, культури, освіти та інших аспектів життя населення. Зокрема, вони відповідають за надання послуг громадськості, забезпечення безпеки, здійснення місцевого фінансового управління та інші функції.

У контексті війни та конфлікту ОМС стикаються зі складними викликами та завданнями, пов'язаними з підтриманням життєзабезпечення населення та забезпечення безпеки на своїй території. У цьому контексті вони здатні співпрацювати з владою на різних рівнях.

Наприклад, ТГ та ОМС співпрацюють з місцевими державними органами управління для забезпечення потреб населення у житлі, медичних та соціальних послугах, продуктах харчування та іншому. Крім того, у разі загострення конфлікту та військової дії на території. Діяльність ТГ та ОМС буде обмежена з метою забезпечення безпеки населення та збереження інфраструктури. В таких випадках органи державної влади, зокрема військова влада, здійснює певний контроль над діяльністю ТГ та ОМС.

З іншого боку, ОМС відіграють важливу роль у забезпеченні потреб ВПО під час війни. Це включає забезпечення тимчасового житла, харчування, медичної допомоги та інших необхідних послуг. Крім того, територіальні громади та ОМС здатні виконувати функції зі збору та обробки інформації щодо потреб ВПО та забезпечення координації з іншими відповідними органами.

У військовий період збереження влади на території є однією з найважливіших метою держави. У таких випадках ОМС здатні виконувати важливу роль у забезпеченні контролю за територією та управлінні ресурсами. Однак, важливо забезпечити правовий захист ТГ та ОМС, а також їхньої автономії та права на самоврядування.

Таким чином, взаємозв'язок ОМС з владою в умовах війни є досить складним та має свої особливості. З одного боку, влада має великий вплив на діяльність ОМС та здатне втручатися в їхню роботу. З іншого боку, вони мають свої повноваження та зобов'язання перед ТГ, які є безпосередньо зацікавленими у забезпеченні потреб населення.

У зв'язку з цим, важливим є забезпечення правової захищеності ОМС, зокрема, за допомогою законодавчих актів, які визначають їхні повноваження та зобов'язання, а також механізмів контролю за діяльністю влади.

Окрім того, важливим є встановлення ефективних механізмів взаємодії між територіальними громадами як і з іншими ОМС так і з органами державної влади, зокрема, через співпрацю та консультації, а також застосування механізмів розгляду питань на рівні міжвладних комісій.

Усі ці заходи здатні забезпечити ефективне функціонування ТГ та ОМС в умовах війни та забезпечити забезпечення потреб ВПО та інших категорій населення, які потребують допомоги.

Отже, проведений нами аналіз свідчить про те, що ТГ та ОМС є важливими інституціями, які забезпечують внутрішню стабільність та розвиток громад в умовах війни та конфліктів. Вони відповідають за забезпечення місцевих потреб населення та координацію діяльності різних сфер життєдіяльності. У цих умовах взаємодія суб'єктів системи місцевого самоврядування з органами державної влади має особливості, пов'язані зі зміною пріоритетів та завдань, а також зміною структури та ресурсів. Однак, дотримання принципів демократії, та прозорості є важливими для забезпечення ефективної взаємодії та розвитку місцевих громад.

Висновки до першого розділу

Вивчення теоретичних аспектів аналізу нормативно-правових документів є важливим для всіх, хто працює з юридичними документами, в тому числі для юристів, державних службовців та бізнесменів. Знання правил аналізу документів дозволить швидше та ефективніше знаходити потрібну інформацію, правильно розуміти законодавство та уникати помилок при застосуванні його положень. Особливу увагу слід звернути на взаємозв'язки

між різними типами нормативно-правових документів, які полягають у визначенні взаємодії між ними та узгодженні їх положень. [12]

При роботі з документами слід пам'ятати, що всі вони повинні відповідати Конституції України та бути взаємно сумісними, щоб забезпечити правову стабільність та безпеку в державі. Тому проведення аналізу законодавчих і нормативно-правових документів є важливим етапом для забезпечення правової діяльності органів державної влади, громадських організацій та громадян; дозволяє з'ясувати їх зміст та структуру.

Проведення порівняльного аналізу змісту законодавчих актів, інших юридичних документів та державно-управлінських рішень також дає можливість виявити відмінності та спільні риси між ними.

Загалом важливо зазначити, що проведення комплексного аналізу законодавчих актів та інших юридичних документів передбачає з'ясування їх відповідності Конституції та іншим законам України, а також визначення можливих наслідків їхнього застосування; допомагає зрозуміти мотиви та причини прийняття таких рішень; дозволяє визначити юридичну силу та дієвість, виявити можливі протиріччя та неузгодженості між різними юридичними документами

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

2.1 Законодавче забезпечення розвитку місцевого самоврядування: порівняльний аналіз досвіду України та Швейцарії.

У сучасному світі питання місцевого самоврядування стають все більш актуальними. В умовах демократизації суспільства та становлення правової держави, ефективність місцевого самоврядування є одним із ключових чинників успішного розвитку територій. Зарубіжний досвід у цій сфері стане важливим джерелом інформації та інструментом для досягнення поставлених цілей для України, що активно працює над удосконаленням місцевого самоврядування. Проте, існує чимало викликів та проблем, які необхідно вирішувати. У зв'язку з цим, вивчення проблеми адаптації зарубіжного досвіду у сфері місцевого самоврядування спроможне допомогти досягненню більшої ефективності та розвитку на місцевому рівні.[11]

Одним з найважливіших елементів місцевого самоврядування є законодавча база, яка визначає правові умови та механізми функціонування органів місцевого самоврядування. Законодавство, яке регулює місцеве самоврядування, в кожній країні відрізняється за своїм змістом, структурою та змістом правових норм.

Україна прийняла Закон "Про місцеве самоврядування" у 1997 році, який визначає права та обов'язки місцевих органів влади та громадян, забезпечує принципи демократії та прозорості при прийнятті рішень на місцевому рівні .

Згідно з цим законом, місцеві бюджети формуються з місцевих податків та зборів, дотацій з державного бюджету, а також з інших джерел, не заборонених законом. Місцеві органи влади спроможні встановлювати місцеві податки та збори, які враховують специфіку та потреби місцевого самоврядування. Натомість, наприклад, у Швейцарії, з іншого боку,

законодавство місцевого самоврядування встановлює механізми децентралізації та демократії на місцевому рівні, зокрема, відводить великі повноваження місцевим громадам у питаннях фінансування місцевих бюджетів. В Швейцарії існує механізм прямого демократичного голосування громадян щодо бюджетних рішень, який забезпечує широку участь громадськості у процесі прийняття важливих рішень на місцевому рівні.

Окрім цього, у Швейцарії, на відміну від України, існує система фіскальної децентралізації, за якої значна частина податків і зборів збирається на місцевому рівні та затримується там, замість того, щоб бути перерозподіленими до бюджету центрального рівня. Це сприяє ефективному використанню коштів, оскільки місцеві органи влади мають більшу відповідальність та контроль за витратами коштів

Таким чином, законодавча база місцевого самоврядування в Швейцарії більш демократична та децентралізована, що забезпечує широку участь громадськості у процесі прийняття важливих рішень на місцевому рівні та підвищує рівень довіри до місцевих органів та інституцій. У порівнянні з Україною, де механізми участі громадськості у прийнятті рішень на місцевому рівні не є настільки розвиненими, законодавча база місцевого самоврядування в Швейцарії слугує прикладом для розвитку більш демократичної та прозорої системи місцевого самоврядування в Україні.

Окрім цього, у Швейцарії, на відміну від України, існує система фіскальної децентралізації, за якої значна частина податків і зборів збирається на місцевому рівні та затримується там, замість того, щоб бути перерозподіленими до бюджету центрального рівня. Це сприяє ефективному використанню коштів, оскільки місцеві органи влади мають більшу відповідальність та контроль за витратами коштів.

Цей приклад в змозі бути корисними для України у процесі адаптації законодавчої бази місцевого самоврядування до міжнародних стандартів та

практик загалом порівнюючи законодавчу базу України з законодавством інших країн, варто відзначити, що багато країн Європи та світу мають більш розвинену та прогресивну законодавчу базу місцевого самоврядування. Наприклад, в Австрії, та Німеччині місцеві органи влади мають значно більше повноважень та фінансових ресурсів, ніж в Україні. Крім того, у багатьох країнах забезпечується більш активна участь громадськості в процесі місцевого самоврядування, а також існують ефективні механізми контролю за діяльністю місцевих органів влади .

При цьому, важливо забезпечити широку участь громадськості та зацікавлених сторін у процесі адаптації законодавчої бази, що дозволить враховувати інтереси та потреби громадян. Крім того, необхідно забезпечити ефективний механізм контролю за діяльністю місцевих органів влади та забезпечити їх відповідальність перед громадянами за прийняті рішення.

Таким чином, подальша адаптація та реформування законодавчої бази місцевого самоврядування в Україні є важливим завданням, яке сприяє покращенню якості та ефективності забезпеченню прав та свобод громадян, а також розвитку демократії в країні.

2.2. Успішні практики адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні на рівні об'єднаних територіальних громад.

Утворення Об'єднаних територіальних громад (ОТГ) (далі — **ОТГ**) в Україні стало важливим кроком у напрямку створення ефективної та децентралізованої системи місцевого самоврядування. Процес об'єднання територій та створення ОТГ був ініційований з метою підвищення ефективності та якості надання послуг громадянам на місцевому рівні. У цьому процесі Україна орієнтується на досвід країн-членів Європейського Союзу та інших країн світу з метою адаптації до власних потреб.[6]

Один із успішних прикладів адаптації зарубіжного досвіду в Україні – це створення ОТГ міста Іршава на Закарпатті. У рамках реформи місцевого

самоврядування ця громада була створена в 2016 році шляхом об'єднання семи окремих сільських рад та міської ради. Основними завданнями нової ОТГ стали покращення якості та доступності надання послуг населенню, забезпечення розвитку інфраструктури, а також ефективне використання ресурсів та залучення інвестицій. За п'ять років існування об'єднаної територіальної громади міста Іршава було досягнуто значні результати в багатьох сферах. Зокрема, вдало вирішувалися питання утримання території, розвитку інфраструктури, надання освітніх та медичних послуг, охорони здоров'я та соціального захисту населення. Також варто акцентувати увагу на успішній адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні на рівні об'єднаних територіальних громад в Житомирській області, де досвід польського міста Єнсько-Болеслава було використано для створення міської громади Коростень. У Єнсько-Болеславі було розроблено та успішно впроваджено інноваційну систему управління містом, що передбачає залучення мешканців до прийняття рішень. У Коростені також була запроваджена подібна система, що дозволяє громаді активніше брати участь у прийнятті рішень, залучати інвестиції та впроваджувати нові технології.

Іншим прикладом буде ОТГ міста Біла Церква, що використала досвід міста Кіцбюел у Австрії. В Кіцбюелі було запроваджено систему управління, що базується на діалозі між міською владою та громадою. Громада Білої Церкви також використала подібну систему та змогла забезпечити більш ефективне управління містом та залучення мешканців до прийняття рішень.

Успішним прикладом адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні здатне послугувати ОТГ міста Звягель у Житомирській області. Громада успішно впровадила проекти зі створення веломаршрутів та екологічної культури взірцевого містечка Фрібурга у Швейцарії. В результаті, місто стало більш привабливим для туристів, а також мешканці отримали можливість активно відпочивати та здійснювати

екологічно свідоме споживання . Також успішна адаптація зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні відбулася на рівні об'єднаної територіальної громади міста Львова, яка використала досвід столиці Австрійської республіки міста Відня. У цьому австрійському місті була запроваджена система розробки та реалізації стратегічних планів розвитку міста, яка базується на широкому залученні громадськості до процесу прийняття рішень та партнерстві міської влади з громадськими організаціями та бізнесом. ОТГ міста Львова використала подібну систему при розробці стратегії розвитку міста та змогла досягти значних успіхів у плані розвитку міської інфраструктури, покращення якості життя мешканців та залучення інвестицій у місто.

2.3 Особливості впровадження зарубіжного досвіду місцевого самоврядування із залученням інструментів електронної демократії.

Впровадження зарубіжного досвіду місцевого самоврядування із залученням інструментів електронної демократії на рівні міст, безумовно, сприятиме покращенню якості життя громадян, підвищення ефективності управління та забезпечення розвитку територій.

Існують приклади успішної адаптації зарубіжного досвіду на різних рівнях місцевого самоврядування в Україні, зокрема на рівні об'єднаних територіальних громад. Одним з таких інструментів є “smart city”, як показовий приклад використання новітніх технологій та цифрових інструментів для покращення якості життя громадян та підвищення ефективності управління міськими громадами. Такі інструменти включають в себе системи моніторингу рівня забруднення повітря та води, системи розподілу транспортних потоків, системи розподілу бюджетних коштів. Концепція "smart city" або "розумного міста" є одним із інструментів, які використовуються для покращення рівня життя громадян та оптимізації управління містом.

Інструменти "smart city" включають в себе використання різноманітних датчиків, сенсорів, систем відеоспостереження та інших технологій, що дозволяють зібрати та обробити великий обсяг даних. Ці дані будуть використані для вирішення різноманітних проблем, наприклад, для покращення транспортної інфраструктури, зменшення витрат енергії, поліпшення системи управління відходами та інших проблем міста.

В Україні також відбувається впровадження інструментів "smart city", що має велике значення для місцевого самоврядування та розвитку територій. Один із прикладів успішного впровадження інструментів "smart city" в Україні буде місто Львів, де була запроваджена система "Електронне місто", що дозволяє забезпечити доступ до інформації про роботу міських служб та звернень громадян в онлайн-режимі. Загалом впровадження цієї системи сприяє підвищенню ефективності управління містом, забезпечуючи взаємодію між різними секторами та структурами, що працюють в місті. Слід додати, що в місті була встановлена система відеоспостереження, яка допомагає поліції контролювати порушення правил дорожнього руху та зменшувати кількість злочинів.

Важливо зазначити, що інструменти "smart city" будуть дуже корисними для місцевого самоврядування в Україні. Вони дозволяють зробити управління містом більш ефективним, забезпечуючи взаємодію між різними секторами та структурами, що працюють в місті.

Перший і найбільш важливий ефект від впровадження "smart city" інструментів полягає в поліпшенні якості життя мешканців міста. Наприклад, забезпечення доступу до інформації про транспорт, стан доріг, водопостачання та інші комунальні послуги допомагає людям більш ефективно планувати свій час та зменшує кількість непотрібних пересувань, що позитивно впливає на екологічну ситуацію в місті. Крім того, "smart city" інструменти забезпечують покращення безпеки життя та здоров'я мешканців. Наприклад, системи моніторингу транспорту та мережі відеоспостереження

допомагають зменшити кількість аварій на дорогах та запобігають злочинності.

Важливим аспектом використання "smart city" інструментів є забезпечення більш ефективної роботи місцевої влади та підвищення її прозорості. Інформаційні технології допомагають збирати та аналізувати дані про роботу міста та його жителів, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення та підвищує ефективність роботи місцевих органів влади.

Загалом, впровадження "smart city" інструментів здатне допомогти покращити розвиток міст в Україні, забезпечити більш ефективне та прозоре місцеве самоврядування, поліпшити якість життя мешканців та зробити міста більш привабливими для інвесторів та туристів. Важливо зазначити, що для успішного впровадження "smart city" інструментів необхідно підтримувати сприятливе законодавство, залучати громадськість до процесу прийняття рішень, забезпечувати безпеку та захист приватної інформації мешканців. Також важливо організувати навчання з підготовки фахівців у галузі цифрових технологій та забезпечувати доступність інтернету та інших інфраструктурних можливостей

Успішне впровадження "smart city" інструментів в Україні здатне стати вагомим кроком у напрямку ефективнішого та прозорішого місцевого самоврядування, а також забезпечити більш раціональне використання ресурсів та екологічну безпеку міст. Це спроможне допомогти зміцнити місцеву демократію та відкритість місцевої влади. Поширення в електронних засобах масової комунікації (соціальних медіа) інформації у формі відкритих даних (Open data) слід вважати ще одним із перспективних напрямів підвищення ефективності місцевого самоврядування, адже застосування інструментів Open data дозволяє забезпечити доступ до відкритих даних, які будуть використані для аналізу та прийняття рішень в сферах, що стосуються різних сфер життєдіяльності мешканців міста.

Інструменти "open data" здатні бути корисними для забезпечення прозорості та відкритості управління містом, що сприяє довірі громадян до місцевої влади. Завдяки доступності та відкритості даних, стає можливим більш ефективно вирішення різних питань, таких як планування містобудівної політики, ефективного використання бюджетних коштів, оцінка якості надання послуг та інші.

Крім того, інструменти "open data" спроможні допомогти забезпечити взаємодію між місцевою владою та громадянами. Надання доступу до даних та інформації стане стимулом для громадської участі у процесах прийняття рішень, сприяти більшій відповідальності місцевої влади перед громадянами та створенню більш демократичного місцевого самоврядування.

Інструменти "open data" здатні бути використані для розробки нових технологій та інновацій, що в змозі покращити якість життя мешканців міста. Наприклад, на основі відкритих даних спроможні бути створені додатки для мобільних пристроїв, які дозволяють зручніше отримувати інформацію про розклад громадського транспорту, стан доріг, рівень забруднення повітря та інше.

Отже, інструменти "open data" є важливим елементом в системі місцевого самоврядування та в змозі допомогти відкривати нові можливості для громадян та влади. Завдяки відкритості та доступності даних, місцева влада здатна забезпечити більш ефективно та прозоре прийняття рішень, враховуючи потреби та інтереси громадян. Зокрема, інформація, яку надають інструменти "open data", в змозі бути використаними для розробки стратегій розвитку міста, планування міського простору, управління транспортною інфраструктурою, охорони довкілля та багатьох інших сфер життя містян.

Крім того, відкриті дані здатні допомогти забезпечити більшу прозорість та відкритість діяльності місцевої влади, що підвищує довіру громадян до управління та сприяє покращенню якості життя. Громадські організації та дослідники також в змозі використовувати відкриті дані для аналізу та моніторингу діяльності місцевих органів влади та розробки пропозицій щодо покращення їх роботи.

Таким чином, впровадження інструментів "open data" та "smart city" здатне сприяти розвитку більш прозорої та ефективної системи місцевого самоврядування в Україні, поліпшенню якості життя мешканців та підвищенню рівня довіри до владних органів. Застосування "smart city" інструментів здатне забезпечити збір та аналіз даних, що дозволить вирішувати проблеми міста в більш ефективний спосіб. "Open data" інструменти в змозі допомогти забезпечити доступ до важливої інформації для громадян, підвищити рівень прозорості управління та залучення громадськості до прийняття рішень. В цілому, впровадження цих інструментів в стані покращити рівень розвитку міст та зробити місцеве самоврядування більш ефективним та прозорим.

2.4 Перспективи подальшої адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні

Місцеве самоврядування є важливим інструментом реалізації демократії та забезпечення розвитку на регіональному рівні. Україна, як і багато інших країн, відзначається зростаючою роллю місцевого самоврядування та його впливом на економіку, соціальний розвиток та політику. Зарубіжний досвід місцевого самоврядування стане важливим джерелом інформації та інструментом для покращення реалізації місцевого самоврядування в Україні.

Проте, ефективність адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні є предметом дискусій, адже існують багато

факторів, які впливають на процес адаптації та реалізації зарубіжного досвіду в умовах України. До таких факторів варто віднести: культурні, історичні та політичні різниці між країнами, різний рівень розвитку місцевого самоврядування в різних регіонах України, відсутність відповідного законодавства та регулювання, недостатня фінансова підтримка місцевого самоврядування тощо.

У зв'язку з цим, важливим завданням є розробка ефективних стратегій та механізмів адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в умовах України. До таких стратегій варто віднести: підвищення ролі місцевих органів влади у реалізації місцевого самоврядування та участі у процесі адаптації зарубіжного досвіду, забезпечення ефективної комунікації між місцевими органами влади та громадськістю, залучення громадськості до процесу прийняття рішень та реалізації проектів місцевого значення.

Одним з важливих шляхів покращення результатів адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні є посилення ролі міжнародних організацій та програм у підтримці та сприянні розвитку місцевого самоврядування в Україні. Такі організації, як Європейський Союз, Рада Європи, Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) (*далі — ОБСЄ*) та інші, надають фінансову, технічну та експертну підтримку для реалізації проектів місцевого самоврядування в Україні.

Крім того, важливо забезпечити підготовку та підвищення кваліфікації фахівців, які працюють у сфері місцевого самоврядування, зокрема шляхом організації навчальних курсів та семінарів з питань адаптації зарубіжного досвіду. Також, важливим елементом є впровадження інноваційних технологій у процес місцевого самоврядування, зокрема використання інформаційних технологій та інших сучасних засобів комунікації для підвищення ефективності та транспарентності роботи місцевих органів влади.

Отже, ефективність адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні залежить від комплексного підходу, що передбачає розробку та впровадження стратегій та механізмів адаптації, а також урахування національних традицій та особливостей. Зокрема, для підвищення ефективності адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні необхідно залучати місцеві органи влади до процесу адаптації, забезпечувати доступ до необхідної інформації та знань, проводити належну підготовку та підтримку фахівців у цій галузі. Також важливим є розвиток партнерських відносин з іноземними партнерами, які мають успішний досвід у галузі місцевого самоврядування, та використання їх досвіду в процесі адаптації.

Окрім зазначених вище стратегій, існують інші шляхи покращення результатів адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні.

По-перше, необхідно підвищувати рівень свідомості громадян щодо ролі та значення місцевого самоврядування, а також демократичних принципів його функціонування. Для цього потрібно залучати громадські організації та мас-медіа до проведення освітніх кампаній та інформаційної роботи.

По-друге, необхідно забезпечувати доступ до найновіших технологій та інноваційних рішень в галузі місцевого самоврядування. Для цього потрібно залучати експертів з інших країн, проводити міжнародні конференції та семінари, а також співпрацювати з міжнародними організаціями з метою отримання підтримки та фінансування.

По-третє, необхідно забезпечувати ефективний механізм моніторингу та оцінки результатів адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні. Це дозволить вчасно виявляти та виправляти недоліки, а також визначати напрямки подальшого розвитку.

Загалом, адаптація зарубіжного досвіду місцевого самоврядування є важливим етапом у процесі реформування місцевого самоврядування в Україні. Для досягнення успіху у цій галузі необхідно підходити комплексно та враховувати національні традиції та особливості, а також забезпечувати активну участь місцевих органів влади у процесі адаптації та залучати іноземних партнерів з успішним досвідом в цій галузі. Тому комплексна реалізація зазначених шляхів здатна допомогти покращити результати адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні та забезпечити ефективне функціонування місцевих органів влади.

Подальша адаптація зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні є актуальною та перспективною задачею. Це пов'язано з тим, що місцеве самоврядування відіграє важливу роль у забезпеченні розвитку територій, забезпеченні соціально-економічної стабільності та збереженні культурної спадщини.

Однією з перспективних тенденцій у подальшій адаптації зарубіжного досвіду є зміцнення партнерства між місцевими органами влади та громадськістю. Важливою складовою такого партнерства є залучення громадських організацій до процесу планування та реалізації місцевих проектів. Це сприятиме підвищенню ефективності місцевого самоврядування та забезпеченню більшої відповідальності місцевих органів влади перед громадськістю.

Іншою перспективною тенденцією є розвиток електронного місцевого самоврядування, яке полягає у використанні інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення взаємодії місцевих органів влади та громадян. Це сприятиме підвищенню прозорості та доступності місцевих послуг, а також спростить взаємодію між місцевими органами влади та громадськістю.

Крім того, важливим напрямком є забезпечення належного фінансування місцевих бюджетів, що дозволить забезпечити реалізацію проектів та програм, спрямованих на підвищення якості життя населення.

Крім того, зарубіжний досвід місцевого самоврядування буде корисним для розвитку міжмуніципального співробітництва та транскордонного співробітництва між муніципалітетами різних країн. У цьому контексті, українська влада здатна взяти на озброєння кращі практики та інструменти, що використовуються в Європейському Союзі для підтримки міжмуніципального співробітництва та співпраці з підприємствами.

Однією з перспектив подальшої адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні є створення сприятливих умов для розвитку місцевого бізнесу та економіки. Наприклад, в Європі широко використовуються інструменти підтримки малих та середніх підприємств на місцевому рівні, такі як муніципальні програми підтримки бізнесу, бізнес-інкубатори та ін. Імплементация подібних інструментів здатне позитивно вплинути на розвиток місцевих економік в Україні та забезпечити зростання рівня життя населення.

Крім того, подальша адаптація зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні здатна відбуватися в рамках децентралізаційної реформи, яка забезпечує передачу повноважень та ресурсів з центрального рівня на місцевий. Важливим елементом цієї реформи є зміцнення місцевих органів влади та створення умов для ефективного функціонування місцевого самоврядування. Зарубіжний досвід буде використаний як база для розробки нових інструментів та підходів до побудови місцевого самоврядування в Україні.

Однією з перспектив є використання досвіду країн Європейського Союзу в побудові місцевих органів влади та створення ефективної системи місцевого самоврядування. Це включає забезпечення місцевих органів влади

адекватними ресурсами, фінансовими інструментами та правовою базою, які сприятимуть їхньому функціонуванню та розвитку.

До перспектив подальшої адаптації зарубіжного досвіду варто віднести також вивчення досвіду країн, які успішно впроваджують громадську участь та демократію в місцеве самоврядування. Це здатне стати фундаментом для розвитку громадського сектору в Україні та забезпечення активної участі громадян у процесах місцевого самоврядування.

Отже, подальша адаптація зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні здатна відбуватися в різних напрямках та включати різноманітні підходи. Важливим є розробка комплексних стратегій та механізмів, які мають базуватися на принципах ефективного функціонування місцевого самоврядування та враховують національні особливості України.

Одним з перспективних напрямків адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування є використання технологій та інноваційних рішень. Наприклад, застосування електронних сервісів, які дозволяють забезпечити доступ до інформації про діяльність місцевих органів влади та громадських організацій, а також взаємодію між ними та громадою.

Крім того, важливим є залучення міжнародних партнерів та експертів для обміну досвідом та впровадження передових практик місцевого самоврядування. Такі співпраці здатні забезпечити доступ до новітніх технологій, знань та навичок, що допоможуть покращити результати місцевого самоврядування в Україні.

Узагальнюючи, подальша адаптація зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні має бути спрямована на забезпечення ефективного функціонування місцевих органів влади, зміцнення демократичних принципів та відкритості в управлінні, а також на залучення новітніх технологій та міжнародного досвіду. Всі ці напрямки спроможні сприяти

покращенню результатів місцевого самоврядування та сприяти розвитку України як демократичної та процвітаючої країни.

Висновки до другого розділу

Отже, успішна адаптація зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні можлива та допомагає покращувати рівень життя громадян, підвищувати ефективність управління та забезпечувати розвиток територій. Таким чином, в Україні на рівні ОТГ здатне допомогти зміцнити демократію, ефективність та прозорість місцевого управління, покращити якість життя мешканців та зробити Україну ще більш конкурентоздатною у світі.[18]

Законодавча база місцевого самоврядування в Україні потребує подальшого удосконалення, враховуючи законодавчі практики зарубіжних країн. Необхідно провести аналіз та порівняння законодавства країн з розвиненим досвідом місцевого самоврядування та здійснити його адаптацію до національного контексту.

Успішні приклади адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні, зокрема на рівні об'єднаних територіальних громад, свідчать про необхідність і доцільність впровадження форм і практик місцевого самоврядування, що довели свою ефективність у зарубіжних країнах

Для подальшої адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні необхідно розробити комплексні стратегії та механізми, які забезпечать її успішність. При цьому важливо врахувати специфіку національних історичних традицій самоврядування національної культури та контексту, а також впроваджувати позитивний зарубіжний досвід з огляду на наявні внутрішні ресурси та можливості.

Проведений нами Аналіз ефективності адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні та шляхи покращення її результатів

дозволяє виявити низку проблем, що перешкоджають успішній реалізації зарубіжного досвіду. Важливими є детальний аналіз механізмів впровадження та контролю, а також створення умов для залучення громадськості для процесу адаптації цього досвіду в Україні.

Перспективи подальшої адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні залежать від ряду факторів, зокрема від рівня розвитку державно-правової системи, наявності матеріальних та технічних ресурсів, політичної волі та підтримки на різних рівнях влади.

Проведені дослідження та аналіз показують, що порівняння законодавчої бази місцевого самоврядування в Україні з законодавством інших країн є важливим кроком на шляху до покращення місцевого самоврядування в країні. При цьому, необхідно звернути увагу на те, що успіх адаптації зарубіжного досвіду залежить від специфіки місцевого самоврядування в Україні.

Приклади успішної адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування на рівні ОТГ свідчать про те, що це можливо, та приводить до позитивних результатів. Важливим елементом успіху є розробка та впровадження комплексних стратегій та механізмів, які забезпечують ефективність місцевого самоврядування на рівні місцевих громад.

Слід додати, що впровадження інструментів зарубіжного досвіду місцевого самоврядування на рівні міст спроможне стати додатковим кроком на шляху до покращення місцевого самоврядування в Україні. При цьому, необхідно звернути увагу на специфіку місцевого самоврядування на рівні міст та розробляти інструменти для розвитку децентралізації в Україні.

Аналіз ефективності адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні та шляхи покращення результатів впровадження показує, що застосування зарубіжного досвіду буде успішним, якщо

враховувати контекст та особливості місцевої громади та враховувати потреби та інтереси місцевих жителів.

При адаптації зарубіжного досвіду необхідно брати до уваги наступні фактори: розвиненість законодавчої бази, інфраструктури, рівень соціально-економічного розвитку, культурні та історичні особливості місцевої громади. Також важливо забезпечувати публічні консультації та взаємодію посадових осіб ОМС з місцевими жителями та органами державної влади при впровадженні нових інструментів такі як “smart city”, “open data”

Процес адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні повинен бути системним та комплексним. Необхідно поєднувати впровадження нових практик з підвищенням рівня освіти та кваліфікації посадових осіб органів місцевого самоврядування. Також важливо забезпечувати моніторинг та оцінку ефективності нових інструментів та проводити їхню адаптацію відповідно до потреб та можливостей місцевих громад.

Отже, перспективи адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні залежать від врахування специфіки місцевої громади, наявності необхідної законодавчої бази, інфраструктури, сприятливого соціально-економічного середовища та інших чинників. При цьому, успіх адаптації також багато в чому залежить від налагодження ефективної взаємодії між місцевою громадою, місцевими органами влади та організаціями громадянського суспільства.

Наприклад, варто брати на увагу досвід Швеції щодо залучення місцевих жителів до прийняття рішень та здійснення контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, а також досвід Німеччини щодо організації місцевих фінансів та забезпечення фінансової стабільності місцевих громад.

Також важливо проводити моніторинг та оцінку результатів адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні з метою виявлення результативних практик його застосування з урахуванням наявних можливостей та ресурсів тієї чи іншої місцевої громади.

Загалом ефективна адаптація зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні належним чином сприятиме створенню стабільної та ефективної системи місцевого самоврядування в Україні.

РОЗДІЛ 3. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.

3.1. Особливості функціонування ОМС воєнних умовах.

Функціонування ТГ та ОМС умовах війни має свої особливості порівняно з мирним періодом. Зокрема, зміни відбуваються в структурі, компетенціях та фінансуванні органів місцевого самоврядування.

Однією з найважливіших змін є структурна перебудова територіальних громад та органів місцевого самоврядування з метою забезпечення ефективної організації допомоги ВПО забезпечення безпеки та порядку на території, підвищення соціальної підтримки ветеранів та учасників бойових дій. Зокрема, створюються спеціальні комісії та робочі групи з метою координації роботи з допомоги ВПО, організації допомоги ветеранам та учасникам бойових дій.

Крім того, компетенції органів місцевого самоврядування збільшуються в умовах війни. Зокрема, збільшується роль ОМС у забезпеченні безпеки та порядку на території, організації тимчасового проживання ВПО, наданні гуманітарної допомоги. Крім того, ОМС в змозі залучатися до роботи з підвищення готовності населення до надзвичайних ситуацій, організації евакуації людей, підготовки до можливих конфліктів.

Найважливішим аспектом є фінансування органів місцевого самоврядування та територіальних громад. У разі війни чи конфлікту, фінансування спроможне бути складним завданням через зниження економічної активності, зменшення податкових надходжень та зростання витрат на оборону та безпеку. Тому, умови війни змушують ОМС та територіальні громади змінювати свою структуру та компетенції для більш ефективного функціонування при обмеженому бюджеті.

Під час війни, ТГ будуть змушені забезпечувати додаткові послуги, такі як забезпечення безпеки на вулицях, організація евакуації людей та постачання гуманітарної допомоги. ОМС також будуть змушені координувати дії з іншими громадами, владними структурами та державними органами управління.

У зв'язку з цим, війна здатна призвести до зміни структури ТГ та компетенцій ОМС. Це включає створення нових підрозділів для забезпечення безпеки та порядку, зміну відповідальності та обов'язків місцевих органів управління та підвищення їхньої ефективності в умовах обмеженого бюджету.

У підсумку, в умовах війни та конфлікту ТГ та ОМС відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні безпеки та порядку на території, яку вони обслуговують. Однак, для ефективного функціонування в умовах війни, необхідно не лише забезпечення достатнього рівня фінансування, але й зміни в структурі та компетенціях ТГ та ОМС. Зокрема, у таких умовах з'являться нові потреби та завдання, на виконання яких потрібні нові компетенції та ресурси.

Зміни в структурі органів місцевого самоврядування включають збільшення кількості депутатів, зміну кордонів територій громад, розширення повноважень ОМС. Наприклад, у разі війни з'являться потреби в організації евакуації населення, організації роботи з пошуку зниклих людей, надання гуманітарної допомоги та інші завдання, на виконання яких потрібні додаткові ресурси та повноваження.

Також можливо розширення компетенцій ОМС у сфері забезпечення безпеки та порядку на території. Наприклад, це включає організацію патрулювання вулиць, забезпечення належної роботи правоохоронних органів, координацію евакуації людей у випадку надзвичайних ситуацій.

Отже, функціонування ОМС в умовах війни вимагає змін у структурі та компетенціях, а також достатнього рівня фінансування. Зміни стосуються структури, компетенцій та фінансування, і вимагають належної підготовки та організації. ТГ стають ефективними опорами тилу, забезпечуючи підтримку ВПО, координуючи роботу з підвищення безпеки та порядку на території, організовуючи пошук зниклих та надання гуманітарної допомоги. Проте, для успішного функціонування необхідно забезпечити належне фінансування та належну підготовку кадрів. Лише тоді можливо забезпечити надійний тил для захисту території та мешканців в умовах війни та конфліктів.

3.2 Діяльність ОМС щодо забезпечення нагальних потреб ВПО.

За останні роки Україна стала свідком серйозної гуманітарної кризи, пов'язаної зі збройним конфліктом на сході країни. Ця криза привела до масового внутрішнього переміщення громадян, які шукали захисту та притулку в інших регіонах країни. У цій ситуації ТГ та ОМС відіграли важливу роль у забезпеченні потреб цих людей.

Однією з найважливіших ролей ТГ та ОМС у забезпеченні потреб ВПО є забезпечення соціальних послуг та допомоги. У багатьох випадках ці громади та органи самоврядування забезпечували харчування, житло, медичну допомогу та інші соціальні послуги для переміщених осіб. Наприклад, у місті Слов'янську на Донеччині була створена служба соціального захисту, яка забезпечувала ВПО допомогу у здобутті роботи, отриманні житла та інші соціальні послуги.[8]

Також ТГ та ОМС відіграють важливу роль у забезпеченні доступу ВПО до освіти та культури. У багатьох містах та селах були створені місця для занять та розвитку, які надавалися безкоштовно переміщеним особам. Наприклад, у Львівській області була створена програма "Дім, культура, спорт", яка забезпечувала безкоштовний доступ до культурних та спортивних

заходів для ВПО. Також було забезпечено надання житла, роботи та соціальної допомоги. Крім того, було створено мобільні групи з медичним та психологічним супроводом для надання необхідної допомоги ВПО.

У Київській області було створено програму "Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб", яка передбачала надання житла, харчування, медичної допомоги, соціальної допомоги та психологічної підтримки ВПО. Також було забезпечено можливість навчання та працевлаштування.

У Донецькій області була створена програма "Допомога внутрішньо переміщеним особам", яка передбачала надання житла, харчування, медичної та психологічної допомоги. Крім того, було створено центри зайнятості для ВПО, які надавали можливість пройти професійне навчання та знайти роботу.

Таким чином, ТГ та ОМС грають важливу роль у забезпеченні потреб внутрішньо переміщених осіб. Їхні програми та проекти допомагають ВПО отримати необхідну підтримку та покращити своє становище в умовах війни.

ТГ також стануть ефективними платформами для залучення волонтерів та неурядових організацій у роботу зі збору гуманітарної допомоги, пошуку зниклих людей, надання підтримки ветеранам та учасникам бойових дій.

ТГ будуть важливим інструментом для залучення громадськості до різноманітних заходів і дій, пов'язаних з забезпеченням безпеки та порядку на території. Вони будуть ефективними платформами для співпраці між владними та неурядовими організаціями з метою забезпечення безпеки та допомоги потерпілим від надзвичайних ситуацій.

Одним з прикладів є використання територіальних громад у процесі пошуку зниклих людей. У таких ситуаціях ТГ стануть надійними партнерами для правоохоронних органів та неурядових організацій, які займаються пошуками. Вони здатні брати участь у пошуках, організовувати роботу

волонтерів та забезпечувати необхідну допомогу для здійснення пошукових операцій.

Це знизить навантаження на владні структури та допомогти забезпечити швидку та ефективну допомогу потерпілим. Також, ТГ будуть забезпечувати підтримку ветеранам та учасникам бойових дій. Вони стануть платформою для організації різних заходів, таких як конференції, семінари, тренінги та інші, спрямовані на підвищення кваліфікації та підтримку цієї категорії людей.

Отже, ТГ є надійними опорами тилу в умовах війни та конфліктів. Вони будуть забезпечувати необхідну підтримку ВПО, організовувати роботу з пошуку зниклих та надання гуманітарної допомоги, координувати роботу з підвищення безпеки та порядку на території. Важливо зазначити, що роль ТГ та ОМС у забезпеченні безпеки та благополуччя населення значно зросте, якщо належна увага буде приділена їхньому розвитку та підтримці. Для цього необхідно забезпечити достатні ресурси та компетентний персонал, який здатен взяти на себе відповідальність за розвиток ТГ та забезпечення її безпеки.

На сьогоднішній день в Україні існує чимало програм та ініціатив, спрямованих на підтримку ТГ та їх розвиток. До таких ініціатив варто віднести програму "U-LEAD з Європою", яка надає фінансову та технічну підтримку громадам у впровадженні реформ місцевого самоврядування, а також програму "Децентралізація та реформа місцевого самоврядування", яка спрямована на підтримку розвитку територіальних громад та забезпечення їхньої ефективної діяльності.[20]

Таким чином, стверджувати, що територіальні громади та ОМС є надійними опорами тилу в умовах війни та конфліктів, а їхня роль у забезпеченні безпеки, добробуту та розвитку території є надзвичайно

важливою. Тому необхідно приділяти достатню увагу їхньому розвитку та підтримці для забезпечення національної безпеки та стабільності.

Україна є яскравим прикладом того, як територіальні громади здатні взаємодіяти зі спеціалізованими органами державного управління для забезпечення потреб ВПО та надання допомоги учасникам бойових дій. Такі спільні зусилля здатні допомогти забезпечити ефективний захист прав людини та зміцнити демократію на місцевому рівні. Така, дієвість ТГ та ОМС є ключовим чинником у забезпеченні безпеки та добробуту на території в умовах війни та конфліктів.

3.3. Проблеми та перспективи розвитку місцевого самоврядування у воєнних умовах.

Умови війни та конфліктів створюють значні труднощі для ТГ та ОМС. Нестабільність та непередбачуваність ситуації, високий рівень загрози безпеці населення та відсутність достатніх ресурсів для забезпечення потреб населення створюють виклики для ефективного функціонування ОМС.

Однією з ключових проблем є забезпечення фінансування ОМС в умовах війни. Часто ці органи залежать від державних трансфертів та субвенцій, які будуть знижені або припинені через зміни в економічних умовах або бюджетних обмежень уряду. Це приведе до зниження рівня надання послуг та погіршення соціально-економічного становища населення.

Ще однією проблемою є зниження кількості кваліфікованих кадрів та високий рівень відтоку молоді з місцевих громад. Це приведе до погіршення якості надання послуг та зменшення потенціалу для розвитку громад.

Однак, на фоні цих проблем є перспективи розвитку ТГ та ОМС. Однією з можливих стратегій є залучення громадських організацій та волонтерів до роботи з місцевими органами влади. Це здатне допомогти забезпечити

ефективність надання послуг та сприяти розвитку співпраці між органами місцевого самоврядування та громадою.

Іншою стратегією спроможне бути залучення інших джерел фінансування для забезпечення розвитку територіальних громад та органів місцевого самоврядування. Наприклад, держава повинна сприяти приватним інвестиціям в розвиток місцевих інфраструктурних проектів, що стане стимулом для залучення нових бізнесів та підвищення економічного рівня місцевості.

Однією з ключових проблем є відсутність належної підготовки і кваліфікації представників місцевого самоврядування. Для вирішення цієї проблеми потрібно залучати досвідчених фахівців з інших регіонів або навчати місцевих кадрів в установах державного управління.

Крім того, держава сприяє розвитку територіальних громад шляхом створення спеціальних фондів та програм фінансування, спрямованих на реалізацію проектів з розвитку інфраструктури, забезпечення соціального захисту місцевого населення та підвищення якості життя.

Наслідком війни спроможне бути також збільшення кількості ВПО та біженців, що ставить перед ТГ та ОМС завдання забезпечення належної допомоги та соціальної підтримки для цієї категорії населення.

Роль держави та міжнародних організацій у розвитку ТГ та ОМС в умовах війни полягає в наданні фінансової та інформаційної підтримки, підвищенні кваліфікації місцевих чиновників та органів місцевого самоврядування, підтримці розвитку місцевих економічних та соціальних проектів.

Держава здатна забезпечити фінансування територіальних громад через державний бюджет, а також через різноманітні фонди, гранти та програми розвитку, які спрямовані на підтримку місцевого самоврядування та розвиток

ТГ. Важливою є також інформаційна підтримка з боку держави, яка здатна забезпечити доступ до потрібної інформації щодо законодавства, правил та процедур.[10]

Міжнародні організації також грають важливу роль у розвитку ТГ та ОМС в умовах війни. Вони здатні надавати фінансову та технічну допомогу, яка може бути важливою для розвитку ТГ. Крім того, міжнародні організації можуть забезпечувати експертну допомогу та консультування щодо організації роботи місцевих органів влади, зокрема щодо планування та розвитку місцевих інфраструктурних проєктів, а також впровадження міжнародних стандартів управління місцевими громадами.

Загалом, розвиток ТГ та ОМС в умовах війни є важливим аспектом забезпечення стабільності та безпеки на території держави. Для ефективного функціонування ТГ та ОМС в умовах війни необхідно вирішувати ряд проблем і вдосконалювати стратегії розвитку.

Однією з найбільш актуальних проблем є фінансування. Держава та міжнародні організації можуть надавати фінансову підтримку, однак необхідно забезпечити прозоре та ефективне використання цих коштів. Крім того, можливості для залучення інвестицій та розвитку бізнесу на території територіальних громад можуть бути обмеженими в умовах конфлікту.

Ще однією проблемою є недостатня кваліфікація місцевих лідерів та службовців. Для вирішення цієї проблеми необхідно проводити тренінги та курси підвищення кваліфікації, щоб забезпечити ефективне управління територіальними громадами та забезпечити відповідну рівень знань у сфері безпеки, гуманітарної допомоги та інших важливих аспектів.

Окремою проблемою є необхідність забезпечення безпеки на території територіальних громад. Для цього можуть використовуватися різноманітні заходи, включаючи залучення військових підрозділів та поліції, організацію власних добровольчих загонів та інші.

Щодо перспектив розвитку ТГ та ОМС, варто зазначити, що важливим напрямком розвитку є залучення громадськості до прийняття рішень та управління місцевими справами є важливим напрямком розвитку ТГ та ОМС в умовах війни. Це дозволяє підвищити ефективність прийнятих рішень, забезпечити більш глибоке врахування потреб та інтересів місцевих громад, підвищити рівень довіри до ОМС та зміцнити демократичні принципи управління.

Залучення громадськості може здійснюватися за допомогою різноманітних механізмів, таких як проведення громадських слухань, створення громадських рад, організація громадських обговорень та дискусій, залучення громадських організацій до управління місцевими справами та інше.

Однак, для успішного залучення громадськості до управління місцевими справами необхідно забезпечити відкритість та прозорість діяльності ОМС, надати громадськості доступ до інформації про прийняття рішень та виконання місцевих програм та проектів. Також важливо проводити інформаційну роботу та забезпечувати доступ до мережі Інтернет для всіх мешканців території.

Отже, залучення громадськості до прийняття рішень та управління місцевими справами є важливим фактором ефективного функціонування ТГ та ОМС в умовах війни.

Висновки до третього розділу

ТГ та ОМС є важливими складовими системи демократичного управління. В умовах війни вони стають ще більш важливими, оскільки забезпечують функціонування місцевих громад та забезпечення їх потреб.

Теоретичний аналіз показує, що ТГ є територіальною спільнотою, яка об'єднує громадян та їхніх представників у вирішенні питань, що стосуються

їхнього життя. ОМС є структурами, які обрані громадою та мають компетенції з вирішення питань на місцевому рівні.

Взаємозв'язок територіальних громад з іншими органами місцевого самоврядування та органами державної влади в умовах війни є складним процесом, оскільки війна породжує багато викликів та загроз для місцевих громад. Проте, правовий аспект взаємодії між структурами та владою є дуже важливим, оскільки він забезпечує законність та легітимність прийнятих рішень.

Однією важливих функцій ОМС в умовах війни є забезпечення потреб ВПО. Для цього необхідно створити ефективну систему забезпечення їхніх потреб та залучити до цього процесу місцеві громади.

Особливості функціонування органів місцевого самоврядування в умовах війни полягають у змінах в їх структурах, компетенціях та фінансуванні.

Під впливом військових дій ОМС зазнають значних змін у своїй структурі. Наприклад, в зоні бойових дій здатні знищуватись або тимчасово припинятись роботу окремі підприємства, заклади освіти, охорони здоров'я та інші об'єкти інфраструктури. Це здатне призвести до перерозподілу повноважень та обов'язків між ОМС, а також до зміни їхньої чисельності.

Крім того, в умовах війни в змозі змінитись компетенція органів місцевого самоврядування. Наприклад, в зоні бойових дій з'являться додаткові завдання, пов'язані з організацією евакуації людей, наданням допомоги постраждалим тощо. З іншого боку, в змозі припинятись деякі функції, які в інших умовах здійснюються місцевими органами влади, наприклад, планування розвитку території.

Фінансування ТГ та ОМС в умовах війни також здатне змінюватись. В разі зниження доходів місцевого бюджету через зниження економічної

активності та зниження обсягів податкових надходжень, будуть зменшуватись видатки на реалізацію проектів та програм розвитку територій. З іншого боку, держава та міжнародні організації здатні збільшувати видатки на розвиток територій, щоб забезпечити належний рівень життя місцевого населення. Також дозволені бути введені спеціальні фонди чи програми фінансування для територій, що зазнали найбільших пошкоджень внаслідок війни. Важливо забезпечити прозорість та ефективність використання коштів, що виділяються для розвитку територій, а також враховувати потреби та пріоритети місцевих громад при плануванні і розподілі фінансових ресурсів.

Таким чином, функціонування територіальних громад та органів місцевого самоврядування в умовах війни є складним та вимагає змін у їх структурі, компетенціях, фінансуванні та взаємодії з державою та міжнародними організаціями. Однак, вони здатні відігравати важливу роль у забезпеченні потреб населення, включаючи ВПО, та у забезпеченні стабільності територій в умовах кризи.

ВИСНОВКИ

Одним з головних інститутів місцевого самоврядування є ТГ, яка забезпечує здійснення суспільних потреб на місцевому рівні. У зв'язку з цим, визнання права жителів на місцеве самоврядування є важливим елементом розвитку демократії та підвищення якості життя людей. Проте, для ефективного функціонування ТГ необхідно не лише декларувати їхнє право на самоврядування, але й забезпечити належне фінансування та реалізацію повноважень. Крім того, потрібно розробити ефективні механізми взаємодії між ОМС та центральною владою, що дозволить вирішувати важливі суспільні проблеми на місцевому рівні та забезпечувати стабільність розвитку регіонів. Таким чином, важливим завданням у сфері децентралізації в Україні є не лише створення відповідних законодавчих актів, але й практичне впровадження механізмів, що забезпечить ефективне функціонування місцевих органів влади та вирішення потреб громадян.

Одним з найважливіших завдань, що стоїть перед Україною, є створення умов для стійкого та самостійного розвитку територіальних громад. За останні роки, держава зробила крок у напрямку посилення дієздатності територіальних громад, започаткувавши процес добровільного об'єднання територіальних громад.

Однією з причин, які обмежують розвиток територіальних громад як первинних суб'єктів системи місцевого самоврядування, є недостатня узгодженість підходів до визначення таких понять, як "місцеве самоврядування". Також маємо констатувати наявність широкого спектру думок щодо визначення як цілей держави у розвитку системи місцевого самоврядування, так і завдань державної політики щодо розвитку територіальних громад.

Важливим завданням слід вважати налагодження взаємовигідної співпраці між органами державної влади та місцевими громадами. Необхідно

створити ефективні механізми взаємодії, які дозволять реалізувати стратегію розвитку місцевого самоврядування та забезпечити стійкий та самостійний розвиток територіальних громад в Україні. Законодавчі та нормативно-правові засади децентралізації в Україні розроблені з урахуванням концептуальних підходів до розроблення державно-управлінських рішень і змісту юридичних документів. Однак, деякі аспекти будуть потребувати подальшого вдосконалення та узгодження. Процес децентралізації в Україні вимагає постійного моніторингу та аналізу результатів його реалізації з метою вдосконалення законодавчих та нормативно-правових засад. Важливо враховувати думку та потреби громадян, місцевих органів самоврядування та експертного співтовариства для забезпечення ефективності та прозорості процесу. Подальше узгодження та розробка політик децентралізації повинні спрямовуватися на побудову демократичної системи, де рішення приймаються на основі консенсусу та врахування різноманітних інтересів. Такий підхід дозволить підтримувати та зміцнювати довіру громадян до держави та покращити якість надання публічних послуг на місцевому рівні. Загалом, децентралізація є важливим і складним процесом, який потребує постійного вдосконалення та узгодження. Якщо правильно реалізована, вона має потенціал сприяти стабільному розвитку України, підвищенню рівня життя громадян та зміцненню місцевих територій.

У вищезазначеному контексті варто звернути увагу на необхідність створення сприятливих умов для підвищення рівня фінансової самодостатності територіальних громад. Важливим кроком у цьому напрямку є забезпечення належного рівня фінансування місцевих бюджетів, що дозволить забезпечити реалізацію важливих проектів на місцевому рівні та зміцнити довіру між органами державної влади та місцевими громадами. Крім того, слід надавати підтримку розвитку місцевих підприємств та ініціатив громадян, що сприятиме збільшенню доходів місцевих бюджетів та стимулюванню економічного розвитку територій. Важливим кроком у цьому

напрямку є забезпечення належного рівня фінансування місцевих бюджетів, що дозволить реалізувати ряд важливих проектів на місцевому рівні та зміцнити довіру між органами державної влади та місцевими громадами. Крім того, необхідно надати належну підтримку розвитку місцевих підприємств та ініціатив громадян, що сприятиме збільшенню доходів місцевих бюджетів та стимулюванню економічного розвитку територій. Важливо також забезпечити розвиток інфраструктури на місцевому рівні, зокрема у сфері освіти, охорони здоров'я, культури та спорту, що дозволить покращити якість життя населення та збільшити привабливість територій для інвесторів та підприємств. Нарешті, важливо створити умови для активної участі громадян у прийнятті рішень на місцевому рівні та забезпечити їх доступ до інформації про роботу ОМС. Все це актуалізує завдання забезпечення прозорості та відкритості в діяльності місцевих органів влади, удосконалення системи звітності перед громадськістю, вжиття інших заходів. Крім того, важливо стимулювати розвиток місцевого підприємництва та залучення інвестицій в ТГ, що дозволить збільшити їх економічну потужність та забезпечити додаткові ресурси для розвитку інфраструктури, соціальних та культурних проектів.

Таким чином, розвиток місцевого самоврядування в Україні є важливим етапом реформування системи публічної влади. Для його успішної реалізації необхідно вирішувати проблеми, пов'язані з недостатньою дієздатністю ТГ, недосконалістю механізмів державної політики, а також створювати умови для активної участі громадян у прийнятті рішень та забезпечення доступу до інформації про діяльність місцевих органів влади.

Важливим етапом реалізації децентралізації є розроблення та прийняття законодавчих актів та інших юридичних документів, що регулюють цей процес. Для цього необхідно використовувати концептуальні підходи до аналізу процесу розроблення державно-управлінських рішень та змісту

юридичних документів, які забезпечують високу якість регулювання відносин у сфері децентралізації влади.

Система місцевого самоврядування є однією з головних складових децентралізації влади в Україні. Вона передбачає не тільки передачу повноважень та ресурсів на місцевий рівень, але й відповідальність місцевих органів влади перед населенням за якість надання послуг та розвиток територій.

Отже, проведення децентралізації влади в Україні передбачає використання комплексного підходу, включаючи розроблення та прийняття ефективних законодавчих актів та інших юридичних документів, реформування системи місцевого самоврядування та встановлення принципів відповідальності місцевих органів влади перед населенням. Запровадження цих заходів сприятиме належному розвитку територій та підвищенню ефективності децентралізації. Також проведено порівняльний аналіз досвіду України та Швейцарії щодо законодавчого забезпечення розвитку місцевого самоврядування. Досліджено успішні практики адаптації зарубіжного досвіду місцевого самоврядування на рівні об'єднаних територіальних громад в Україні, а також особливості впровадження зарубіжного досвіду із залученням інструментів електронної демократії.

Успішне впровадження іноземного досвіду стане передумовою подальшого розвитку місцевого самоврядування та покращення якості життя громадян.

Підсумовуючи результати дослідження, необхідно зазначити, що адаптація зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні має великий потенціал для розвитку місцевих громад та покращення якості життя громадян. Проте, успішність цього процесу залежить від багатьох факторів, включаючи ефективну координацію між усіма зацікавленими сторонами, відповідну правову базу, технічні можливості та рівень громадської

активності. Тому, для досягнення успіху у впровадженні зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні необхідно не лише враховувати позитивний досвід інших країн, але й визначати його адаптованість до українських умов та реалій. Для цього необхідно ретельно вивчати законодавче забезпечення та інституційний контекст місцевого самоврядування в Україні та порівнювати їх зі зразками зарубіжного досвіду.

Успішна адаптація зарубіжного досвіду місцевого самоврядування в Україні на рівні ОТГ можлива за умови врахування регіональних особливостей та потреб громадян. Важливо також використовувати інструменти електронної демократії для забезпечення більшої участі громадян у прийнятті рішень на місцевому рівні.

Зарубіжний досвід місцевого самоврядування здатний бути корисним для України в контексті децентралізації влади та покращення якості життя громадян на місцевому рівні. Проте, успішна адаптація зарубіжного досвіду потребує врахування специфічних умов та реалій України та ретельного аналізу досягнень та проблем місцевого самоврядування в інших країнах. особливості функціонування ОМС в умовах правового режиму воєнного стану. Було відзначено, що в таких умовах змінюється роль та функції місцевих органів влади, адже на перший план виступають нагальні потреби населення, передусім ВПО, забезпечення безпеки та порядку. Зокрема, ОМС активно займаються забезпеченням житлом та необхідними ресурсами для ВПО, врегулюванням питань міжетнічної та релігійної напруженості в громадах.

Умови воєнного стану створюють складні виклики для органів місцевого самоврядування, оскільки вони вимагають швидких реагувань на нагальні ситуації та зміну пріоритетів. Однак, незважаючи на це, ОМС мають можливість та відповідальність забезпечувати нагальні потреби ВПО.

Місцеві органи самоврядування спроможні організовувати допомогу в евакуації, наданні тимчасового житла, харчування та медичної допомоги

переміщеним особам. Вони здатні взаємодіяти з волонтерськими організаціями, міжнародними партнерами та громадськістю для максимально ефективного реагування на потреби ВПО під час воєнного стану.

Незважаючи на виклики, ОМС виявляють свою гнучкість та здатність адаптуватися до складних умов воєнного стану, забезпечуючи допомогу тим, хто найбільше потребує захисту та підтримки в цей нелегкий період. Проте, варто акцентувати увагу на пошуку шляхів забезпечення стабільності та ефективності управління в цих умовах. Отже, розвиток місцевого самоврядування в умовах правового режиму воєнного стану є важливим завданням, яке потребує спеціальної уваги та підтримки влади.

В цілому, дослідження показало, що децентралізація в Україні є важливим процесом, який впливає на розподіл влади та ресурсів, покращує умови життя громадян та сприяє розвитку місцевих територій. Однак, існують деякі виклики та аспекти, які потребують подальшої уваги та вдосконалення для досягнення максимальної ефективності децентралізаційних механізмів. Децентралізація також сприяє покращенню умов життя громадян, забезпечує більший доступ до якісних комунальних послуг та інфраструктури. Вона сприяє розвитку місцевих територій, стимулює економічний зріст та створення нових робочих місць.

Однак, процес децентралізації також стикається з викликами та потребує подальшого удосконалення. Необхідно звернути увагу на питання фінансової стабільності ОМС, підвищення їхньої адміністративної та професійної компетентності, а також забезпечення прозорості та відповідальності в управлінні.

Для досягнення максимальної ефективності децентралізації потрібно постійно вдосконалювати законодавчу базу, розробляти та реалізовувати стратегії та програми підтримки місцевого самоврядування, залучати громадськість до процесів прийняття рішень, а також враховувати конкретні особливості та потреби різних регіонів країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бальцій Ю. Ю. Щодо визначення суб'єктів місцевого самоврядування в Україні. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12930/Бальцій%20Ю.%20Ю.%20Щодо%20визначення%20суб'єктів%20місцевого%20самоврядування%20України.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 25.05.2023)
2. Беновська Л.Я. та ін. (за ред. Кравціва В.С., Сторонянської І.З.). Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку. Львів: Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України, 2020. 531 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20200001.pdf> (дата звернення 25.05.2023)
3. Бусько С. П. Теоретичні основи фінансової децентралізації. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35532/1/127.pdf> (дата звернення 25.05.2023)
4. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: [Підручник для студ. вищ. навч. закладів] / В.С.Журавський, В.О.Серьогін, О.Н.Ярмиш. Київ: Вид. дім. «Ін Юре», 2003. 671 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/Держбуд2011.pdf> (дата звернення 25.05.2023)
5. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу : аналіт. доп. / [Жаліло Я. А. та ін. ; за наук. ред. Я. А. Жаліла]. Київ : НІСД, 2019. 190 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/2019.pdf> (дата звернення 25.05.2023)
6. Децентралізація влади: як зберегти успішність в умовах нових викликів. Аналітична доповідь. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/Dopovid_Decentralization-ready-474fa.pdf (дата звернення 25.05.2023)

7. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні: наук. доп. / [О. В. Шевченко та ін. ; за наук. ред. Я. А. Жаліла]. Київ: НІСД, 2020. 196 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/decentralizatsiya-i-formuvannya-polityky-regionalnogo-rozvytku-v-ukraini_0.pdf (дата звернення 25.05.2023)

8. Дробуш Ірина Вікторівна. Соціальна функція місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії та практики. URL: со (дата звернення 25.05.2023)

9. Ганущак Юрій. Реформа територіальної організації влади. Київ: Софія-А, 2015. 163 с. URL: <http://despro.org.ua/upload/14-Book-Ганущак%2021%2008%202013.pdf> (дата звернення 25.05.2023)

10. Геополітика України: Історія і Сучасність. Збірник наукових праць. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/24472/1/геополітика%202018_21.pdf (дата звернення 25.05.2023)

11. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. URL: <http://kyiv.fpsu.org.ua/index.php/sotsialnyi-dialoh/uhody-pro-spivpratsiu/240-zarubizhnij-dosvid-provedennya-detsentralizatsijnikh-reform> (дата звернення 25.05.2023)

12. Конституційний суд України. Місцеве самоврядування. Децентралізація влади. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/39-misceve-samovryaduvannya-decentralizaciya-vlady> (дата звернення 25.05.2023)

13. Міністерство Юстиції. Інститути громадянського суспільства та інститут громадських організацій в Україні: теоретико-методологічні та нормопроектні аспекти. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_20126 (дата звернення 25.05.2023)

14. Солтис Руслана Миколаївна. Реформування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35524/1/99.pdf> (дата звернення 25.05.2023)

15. Стратегічне планування збалансованого розвитку територіальних соціально-економічних систем в умовах децентралізації. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6929/1/Стратегічне%20планування%20збалансованого%20розвитку%20територіальних%20соціально-економічних%20систем%20в%20умовах%20децентралізації.pdf> (дата звернення 25.05.2023)

16. Тарнавська І. Г. Удосконалення формування доходів місцевих бюджетів України. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35526/1/106.pdf> (дата звернення 25.05.2023)

17. Ткачук Анатолій. Місцеве самоврядування та децентралізація. Законодавство. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/81/Miscevesamovryaduvannya.pdf> (дата звернення 25.05.2023)

18. Центр політико-правових реформ. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України: [дослідження / Бориславська О.М. та ін.]. Київ: Москаленко О.М., 2012. 209 с. URL: <https://www.slideshare.net/CentrePravo/ss-59923454> (дата звернення 25.05.2023)

19. Чернецька Наталія. Механізми вдосконалення організаційно-функціональної роботи в органі місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36236/1/333.pdf> (дата звернення 25.05.2023)

20. Як громадам адаптуватися до війни? Посібник. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/827/A4_Самофасилітація_посібник_12.10.2022.pdf (дата звернення 25.05.2023).